

De Stad Maaseik rond 1700
Archief: Abdij van Averbode.
Detail uit een kadasterkaart van
het voormalige abdijdomein
van Sint-Jansberg.

DE MAASEIKENAAR
MAANDELIJKS CONTACTBLAD JAARGANG XXV - 1994/NR 1

Inhoudstafel

Woord vooraf	1
Maaseik 750 jaar stad en parochie	2
Een stadsgezicht op "Maeseyck" uit de 18e eeuw	6
Werd het huis St.-Joris gebouwd in opdracht van een Maasschipper?	9
Maaseikenaren publiceren	13
Genealogie Van Venckenray-Culmsée	15
Maaseikenaren nemen als vrijwilliger dienst in het leger (1848)	16
Sterke verhalen	17
Oude liederen	18
Rariteit	20
Lezers schrijven ons	23
Franse straatnamen te Maaseik in 1842	24
De Klepperman	26
Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden	29
Uit de oude doos	31
Diksjenaer van het Mezeikers	34
De Maaseiker postmeester A.J. Nagels	36
In memoriam: Tjeu Smits	38
In memoriam: Jean Croux	39
Het oude ambt St.-Elooi hield stand tot in de jaren '60	40
De Maaseikenaar feliciteert	42
Het oorlogsdagboek van Jos Stryckers (vervolg 3)	46

De redactie dankt:
- Roger MAES voor de foto's
- Ontwerpstudio SEGERS-WESTHOVENS voor de vormgeving van de omslag.

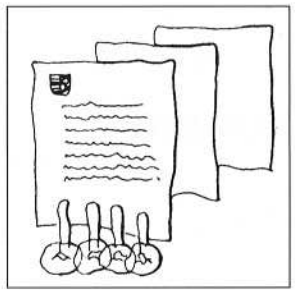
Woord vooraf

Al de lezers van dit blad
hopen zeker dit of dat
mij te horen wensen,
om met 't ingaan van dit jaar
ook te doen zo al te gaar
doende zijn de mensen.

Ik wens u dan op dit papier,
als ge koud hebt, stoof en vier
om u bij te warmen;
hebt ge honger: kaas en brood
wens ik u, hetzij klein of groot,
rijke liên en armen...

Zo zangerig en zo lyrisch als de grote Guido Gezelle verwoorden wij het wellicht niet, doch wel even oprecht. De redactie van "de Maaseikenaar" wenst aan al zijn lezers en allen die u dierbaar zijn geluk en voorspoed op alle fronten.
1994... Maaseik, stad en parochie, viert dit jaar zijn 750-jarig bestaan en daarop zullen we nog vele malen terugkomen.
Doch ook ons blad zelf heeft iets te vieren: want het begint met dit nummer aan zijn 25ste jaargang. Deze beide jubileums heeft de redactie speciaal in de verf willen zetten, vandaar het nieuwe polychrome kleedje. En al zeggen wij het zelf: ons blad ziet er prachtig uit. Voor deze kunstvolle prestatie gaat onze dank uiteraard naar Rita Westhovens voor de lay-out en naar Roger Maes voor de fotografie. Voor het ontwerp is zinvol gebruik gemaakt van een van de oudste bekende stadsgezichten van onze stad. Ondertussen nogmaals onze beste wensen van voorspoed, gezondheid en ...leesgenot. Zelfs voor diegenen die hun blad nog niet betaald hebben.

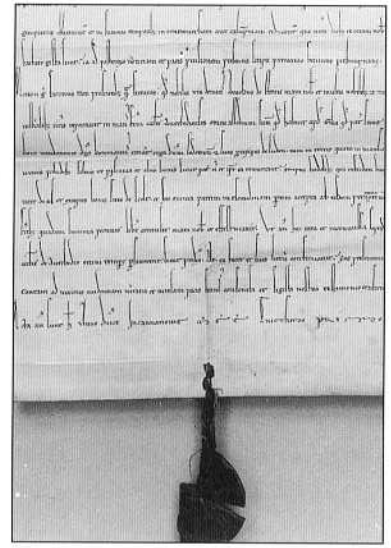
De Redactie.

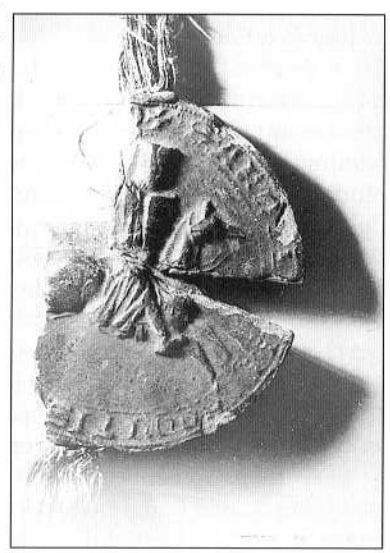
1994: Maaseik 750 jaar stad en parochie

Et certe cuiusque rei potissima pars principium est (Gaius, Institutiones).
Het onstaan is zeker het belangrijkste deel van iedere zaak.

Op 26 juli 1994 zal het 750 jaar geleden zijn dat de parochie en de stad Maaseik voor het eerst in een document werden vermeld. Dit gebeurde in 1244, in een oorkonde van de graaf van Loon. Het document bevat een overeenkomst tussen de graaf en de burgers van de nieuwstad van Nieuw Eik en de proost en het kapittel van Aldeneik over de parochie van Maaseik. Het origineel van dit document is niet bewaard maar de letterlijke tekst werd opgenomen in een bisschoppelijke bevestigingsoorkonde van 29 maart 1245. Dat document is wel bewaard, in de schatkamer bij de parochiekerk van Maaseik.
De officiële oprichting van de parochie gebeurde op 29 maart 1245 toen de bisschop van Luik, het kathedraalkapittel van Luik, de graaf van Loon, de proost en het kapittel van Aldeneik met hun zegel de overeenkomst van 26 juli 1244 over de parochie Maaseik bekrachtigden. Maar ook de feitelijke stichting van de parochie moet al vroeger zijn gebeurd. In 1244 had Maaseik al een eigen gewijde parochiekerk, met een priester eraan verbonden. Alleen, het was een parochie zonder parochierechten. Voor dopen, huwelijken en begrafenissen moest men nog altijd naar Aldeneik, omdat het kapittel die rechten en de eraan verbonden inkomsten niet wilde afstaan. Door grafelijke bemiddeling (26 juli 1244) en door bisschoppelijke bekrachtiging (29 maart 1245) kreeg Maaseik een eigen parochie, weliswaar als een dochterkerk afgesplitst en afhankelijk van de moederkerk van Aldeneik. De kapitteldeken van Aldeneik bleef titulair pastoor van Maaseik; de pastoor van Maaseik was een vicarius perpetuus, een permanente plaatsvervanger die de eigenlijke zielzorg uitoefende. De kapittelheren van Aldeneik kregen een financiële compensatie voor het verlies van inkomsten.
Wat de burgerlijke nederzetting betreft, deze is ook ouder dan 1244, maar waarschijnlijk niet zo heel veel ouder. Het heeft er alle schijn van dat Maaseik een door de graaf van Loon gestichte stad is. Dat kan men hieruit afleiden dat de graaf in 1244 spreekt over "onze nieuwstad van Eik" (nostra nova villa de Eke) en over "de stichting van de nieuwstad van Eik" (constructio nove ville de Eke). De bewoners van de nieuwstad noemt hij "burgers van Nieuw Eik" (burgenses de Nova Eke). Overigens wordt in de tekst negenmaal Nova Eke (Nieuw Eik) vermeld en vijfmaal Vetus Eke (Aldeneik). In 1244 was de tegenstelling tussen Oud- en Nieuw Eik al volledig ingeburgerd. De stichting van Nieuw Eik gebeurde tijdens de regeerperiode van graaf Arnold IV, die van 1227 tot 1276 graaf van Loon en Chiny was. In 1237 wordt er echter al gesproken over Aldeneik, zodat de stichting van de stad heel waarschijnlijk gebeurde in de periode 1227 tot 1237. Als men in die tijdsspanne toch een datum wil prikken, dan komt het jaar 1231 in aanmerking. In dat jaar was de graaf van Loon met zijn hofhouding te "Eike" om daar een belangrijke grondoverdracht ten bate van de abt van Averbode te bekrachtigen. Of de graaf toen ook de stad heeft gesticht staat nergens geschreven!
De precieze datum van de stichting zal vermoedelijk wel altijd onbekend blijven, temeer omdat het vrijwel vast staat dat Maaseik bij de stichting geen stadsrechtoorkonde van de graaf heeft gekregen. Indien dat wel het geval was geweest, dan zou er zeker door vermelding of afschrift uit latere tijd iets over bekend zijn. Wel blijkt uit het document van 1244 dat de graaf aan zijn bur-

Oorkonde van 1231 van Arnoldus, graaf van Loon en Chiny, waarbij hij bevestigt dat heer Arnold van Stein al zijn erfgoed bij Eike (apud eike, 5e regel) heeft verkocht aan de abt van Averbode. Het bestond uit landbouwgronden, horige boeren, moerassen, bossen en een visgebied.
(Foto: F. Colsoul)

Het gebroken ruiterzegel van Arnold IV, de stadstichter van Maaseik. Het omschrift is voor de helft bewaard: + S. Arnol di comitis... van Loon en Chiny. (Foto: F. Colsoul)

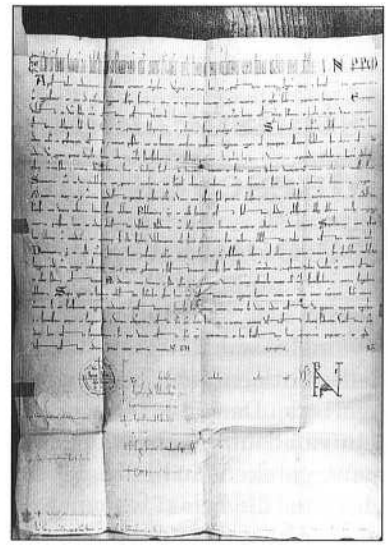
Zegel van de schepenbank van Maaseik. In ongeschonden toestand is het een rondzegel met een driehoekig schild met aan de ene zijde de 10 dwarsbalken van Loon en aan de andere zijde de eikestruik van Maaseik. Van het omschrift is alleen nog "eyke" door de tand des tijds bewaard gebleven. (Foto: F. Colsoul)

gers van Nieuw Eik het recht toekende om, samen met de inwoners van Aldeneik, gebruik te maken van de gemene gronden tussen beide woonkernen. Hiermee wordt eigenlijk al gezegd dat de oorspronkelijke bevolking, gedeeltelijk nog agrarisch was; de gemeenschappelijke gronden werden immers als grasland voor het vee gebruikt. (De stad bezat vroeger heel wat gemeenschappelijke weidegronden maar verkocht ze aan partikulieren, telkens als ze voor grote uitgaven stond.)

Men kan zich bovendien de vraag stellen of de stad vanaf het begin al een volgroeid stadsrecht had. Uit de documenten blijkt dat aanvankelijk de graaf zelf de belangrijke beslissingen nam en dat er pas na verloop van tijd (tussen 1268 en 1289) een schepenbank (locale rechtbank) in Maaseik functioneerde. Daarna duiken er in de bronnen steeds nieuwe stedelijke kenmerken op, totdat de stad rond 1400 een grote mate van juridische en bestuurlijke autonomie had.

Toen de graaf van Loon tot stadstichting besloot was het grondgebied van de stad natuurlijk al bewoond. Binnen de wallen werden aardewerkfragmenten uit de 12de eeuw aangetroffen die erop wijzen dat er vanaf toen bewoning is geweest. Buiten de wallen zijn uit historische bronnen verschillende bewoningskernen bekend. In Aldeneik werd in het eerste kwart van de achtste eeuw een benedictinessenabdij gesticht door Willibrord en Bonifatius; later kwam er een kapittel in de plaats, een college van 10 geestelijken belast met het dagelijks koorgebed.

Ook Mijnecom, de woonplaats van de lieden van Minno (Minno-inga-heim) was een Maasdorp van zeer hoge ouderdom. Het werd in het midden van de 16de eeuw door de Maas weggespoeld. Ten zuiden van de stad zijn zowel Heppeneert (afgeleid van happe, bijlvormig stuk land) als Nuchelen (waarin een woord schuilgaat dat verwant is met nok) ouder dan de stad. Ze zijn gelegen resp. op een kunstmatige en op een natuurlijke verhevenheid. De abdij van Thorn had daar heel veel rechten. Ten westen van de stad, op het zandige gedeelte lag het domein van Sint-Jansberg. Sinds 1155 behoorde dat

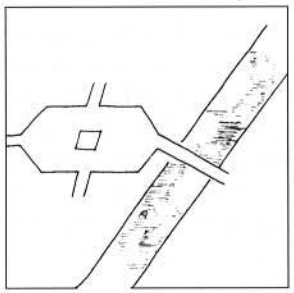
Pauselijke oorkonde van 1144 ten gunste van de pas gestichte abdij van Sint-Jansberg. De paus neemt de abdij onder zijn bescherming en verleent begrafenisrecht aan de kerk die daar toen al stond. Het document is zo groot dat het om te worden gefotografeerd tegen de deur moest worden geplakt. (Foto: F. Colsoul)

toe aan de abt van Averbode. Elf jaar voordien, in 1144 was daar al een poging tot abdijstichting geweest die evenwel mislukte. Sint-Jansberg kan dus bogen op een 850-jarig bestaan. De vraag is dan ook waarom de graaf niet geopteerd heeft voor een verdere uitbouw van één van de reeds bestaande woonkernen. De reden dat hij dat niet heeft gedaan ligt waarschijnlijk hierin dat hij dan met een kerkelijke instelling moest gaan samenwerken, met het kapittel van Aldeneik, met het vrouwenstift van Thorn of met de abdij van Averbode, waardoor zijn machtspositie verminderd werd. Aan de mensen die zich in zijn nieuwstad kwamen vestigen garandeerde de graaf dat ze na een verblijf van één jaar en één dag in zijn stad niet langer onderworpen waren aan hun vroegere heren. Ze hadden daarmee een stap naar de vrijheid gezet. Waarschijnlijk kregen ze van de graaf gunstige vestigingsvoorwaarden zoals goedkope bouwgrond, rechten op de gemeenschappelijke gronden, matige belastingen. Hoevelen de stap hebben gezet is ons niet bekend maar wel dat de burgers in 1250 al een lening aan de graaf toestonden en dat het begijnhof in 1265 een stroom van vrome vrouwen uit de omliggende parochies aantrok; dit zijn onrechtstreekse bewijzen dat de stichting van de stad een succes was.

G. Mersch

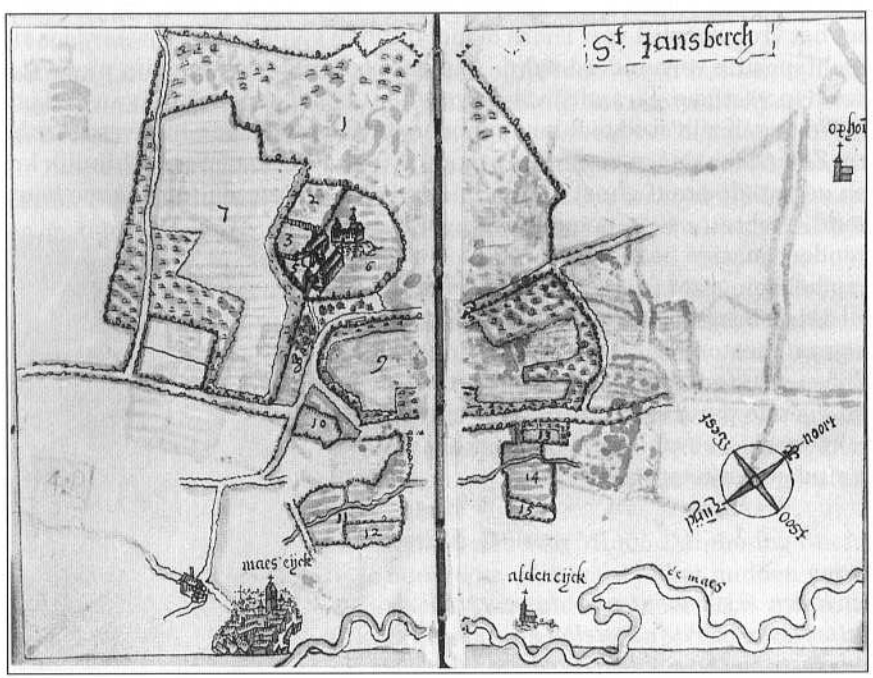

Het loden zegel toont aan de voorzijde de beeltenissen van de apostelen Paulus en Petrus, resp. met en zonder baard. Aan de achterzijde staat de naam van de paus: Celestinus P(a)p(a) II die regeerde in de jaren 1143-1144. (Foto: F. Colsoul)

Een stadsgezicht op "Maeseyck" uit de 18e eeuw

Op onze omslag en op de activiteitenkalender van Maaseik 750 jaar Stad en parochie is een gezicht op de stad te zien. Het is ontleend aan het jongste van de vijf kaartenboeken van de Abdij van Averbode. Daarin is telkens een kadasterkaart van het voormalige abdijdomein van Sint-Jansberg opgenomen. Het gaat om een kaartenboek in zakformaat, getekend in het begin van de 18de eeuw, ten behoeve van de provisor, de pater die belast was met de inspectie van de abdijdomeinen. Het volstond voor hem dat hij van de verschillende percelen de grootte en de bodemgesteldheid kende.

De kaarten zijn in kleur op papier uitgevoerd. De kaarten van de achterkanten schijnen door. Archief Abdij Averbode, register 439, kaart 17. (Foto: F. Colsoul)

Het nummer 1 was een groot heideveld, onontgonnen natuurgebied. De nummers 2 tot en met 6 vormden het cirkelvormige centrum van het abdijdomein: 2 was een eksterbos; 3 een boomgaard; 4 een moestuin. Met nummer 5 werden de twee hoevegebouwen, een woonhuis en een schuur aangeduid. Op de binnenplaats stond een waterput met wip en lag de mesthoop.

Het nummer 6 was de kapeldries. Zoals nog duidelijk te zien, stond er van de voormalige kerk van Sint-Jansberg nog meer overeind dan nu. De kapel stond op een landduin. In pachtcontracten uit de 16de eeuw was het aan de pachters ten strengste verboden om de schapen in de kapel te laten overnachten en ze moesten ervoor zorgen dat het kerkhof goed omheind was. De nummers 7 en 9 waren landbouwgronden, links en rechts van de Sint-Jansbergweg. De in- en uitspringende onregelmatige veelhoeken van de blokpercelen geven duidelijk aan dat ze door ontginning op het natuurlandschap veroverd zijn. De namen van de percelen wijzen in dezelfde richting: het Bremveld (7) en het Heesveld (9), van heester.

Het nummer 8 is een bos en het nummer 9 een vijver. Beide bestaan tot op de dag van vandaag. Ten zuiden van de Oude Ophoverbaan lagen weiden: nummer 11 was een koeweide met een "noenweide" erbij d.w.z. een weide met schaduwrijke bomen waar de koeien konden herkauwen.

Nummer 12 was een dries, een natuurlijke weide. Nummer 14 was een paardenweide met eveneens op 15 een dries erbij. Het nummer 13 was een zogenaamd "Kempken" een klein perceel landbouwgrond dat met houtwallen was omringd. Doorheen de nummers 11 en 14 liep de Oude Beek en het geheel vormde de Sint-Jansloperbemden. Deze weiden lagen op een maasmeander die voorheen ten noorden van de stad lag en waarvan men het tracé in Aldeneik nog duidelijk in het landschap ziet.

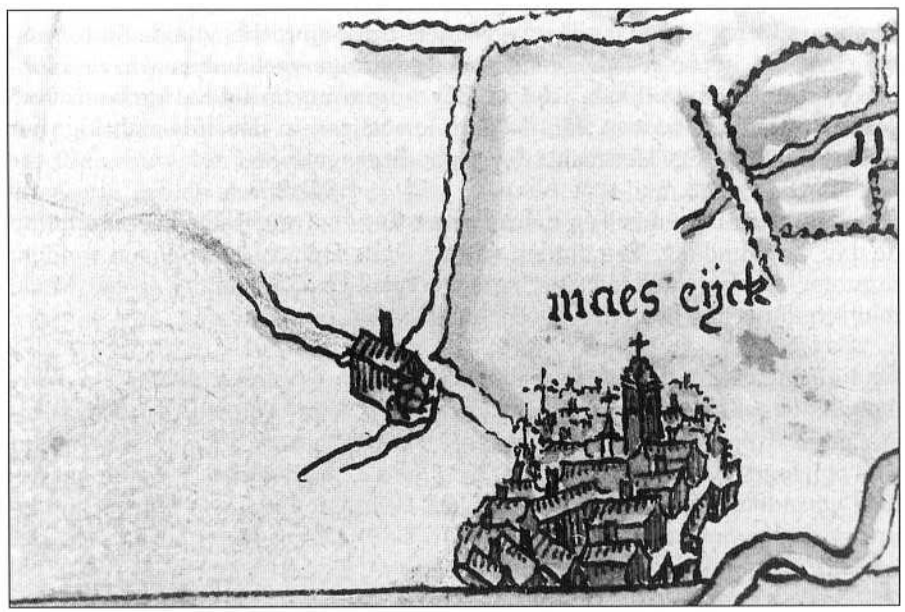
Het wegennet is onvolledig getekend en heeft in de loop der tijden wijzigingen ondergaan. Met enige fantasie kan men de volgende wegen of stukken ervan terugvinden: Acht Meilaan, Heirweg, Aan de Lievenheer, Oude Ophoverbaan, Meidoornweg, Sint-Jansberg (weg), Pieter Geunsstraat, Kriekelsheuvelstraat, een stuk van de latere Weertersteenweg. De twee verbindingswegen tussen de Sint-Jansbergweg en de Oude Ophoverbaan bestaan thans nog. De eerste is nu een private weg; de tweede weg is zeer goed bekend bij de leerlingen van Sint-Jansberg. Het straatje is wel geasfalteerd maar heeft geen naam. Misschien zou Heesveldweg goed passen.

Wanneer de pater-provisor uit het verre Averbode kwam was het van belang dat hij wat referentiepunten had. Een windroos kwam goed van pas evenals de ligging van de stad Maaseik en van de parochiekerken van Ophoven

en Aldeneik. De stad wordt gedomineerd door de robuuste toren van de voormalige parochiekerk. Deze toren had een stompe spits en een borstwering bovenop. De verschillende kruisen suggereren de Maaseiker kloosters. Wat verderop ligt de Bosmolen. De loop van de Bosbeek en de opeenstapeling van de huizen in de stad moet men aan de fantasie van de kaarttekenaar toeschrijven.

Toch is de tekenaar erin geslaagd om het idee stad goed weer te geven.

G. Mersch.

De tekenaar heeft een poging gedaan om de stadsmuur te tekenen, maar dat steunt meer op zijn fantasie dan op de werkelijkheid. (Foto: F. Colsoul)

BIBLIOGRAFIE
Voor uitvoeriger gegevens over deze en andere kaarten van de abdij van Averbode kan men raadplegen:
- F. VAN ERMEN e.a., Limburg in Kaart en Prent. Historisch cartografisch overzicht van Belgisch en Nederlands Limburg. Tielt-Weesp, 1985 (vooral pag. 96 en 97);
- T.J. GERITS, Figuratieve kaarten. Een spiegel van de kloosterdomeinen in: Ons Heem, dl. XXVII, 1973;
- G. MERSCH, Het kloosterdomein van de abdij van Averbode op Sint-Jansberg te Maaseik in de 13de eeuw in het licht van cartografisch materiaal uit de 17de en 18de eeuw, in Limburg, jg. LXVI, 1987, 113-120.

Werd het huis St.-Joris gebouwd in opdracht van een Maasschipper?

Aan de Bleumerstraat stond gedurende 330 jaar de woning St. Joris totdat ze, in vervallen toestand geraakt, in 1973 werd afgebroken en naar Bokrijk werd overgebracht met het oog op heropbouw in het provinciaal openluchtmuseum.

We vragen ons af wie in 1643 de opdrachtgever geweest is voor de oprichting van dit merkwaardige gebouw en kunnen daarbij niet ontsnappen aan de gedachte dat de initiatiefnemer een welstellende maasschiper moet geweest zijn.
Uit een notariële akte opgesteld in 1676 bij de verkoop van "een huys cum annexis met een soutsteyn (zoutsteen) binnen de stad op de bleumerstraet gelegen "kunnen we afleiden dat we te maken hebben met de woning van een zouthandelaar en wellicht was deze man eveneens maasschipper. Het waren immers de maasschippers die van hun reizen naar de noordelijke gewesten van Holland het noodzakelijke, winstgevende zout meebrachten voor hun cliënteel.
In de archieven van het notariaat en de gichtregisters van de schepenbank van Maaseik die in het rijksarchief te Hasselt bewaard worden vonden we informatie aangaande eigendomsoverdrachten betreffende het huis St. Joris van vóór 1700. Het huis had in deze periode de families Janssen, Claessens en Reynders als achtereenvolgende eigenaars en bewoners. Een antwoord op de vraag wie de eerste eigenaar en dus de bouwheer geweest is kunnen we voorlopig nog niet geven.
Op 7 juli 1671 geeft Joris Janssen "borger van de stadt Maeseyck" in een akte voor notaris Servatij te kennen dat hij afziet van de leeftocht die hij geniet op het kindsgedeelte van zijn zoon Jacob Janssen zodat deze honderd en vijftig guldens kan opnemen van Laurens Bocken en dit kindsgedeelte als pand kan stellen.

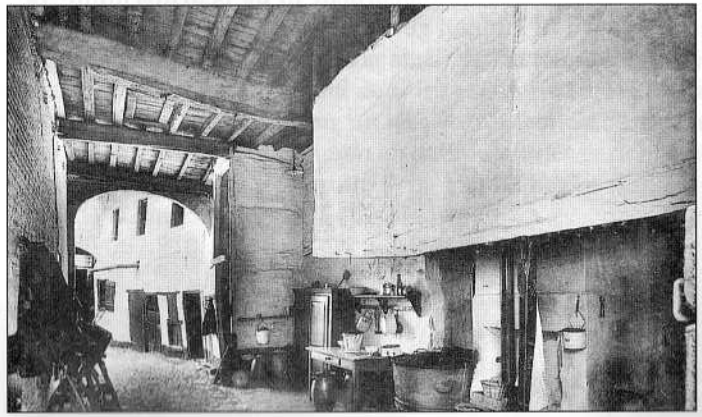
Op 24 augustus 1675 leent Jacob Janssen van Ruth Piroz, een som van 900 Brabantse guldens waarvoor hij een jaarlijkse rente van 45 gulden dient te betalen. Als pand stelt Jacob behalve een stuk veld en een moeshof buiten de Bleumerpoort, de helft van een huis gelegen in de Bleumerstraat met als aangrenzende eigenaars Tenis Dreisen en de erfgenamen van Peter Kellen zaliger.

Op 21 juli 1676, na het overlijden van Joris Janssen, doen zijn erfgenamen Jacob Janssen en Hendrik Steyvers als man en momber van zijn huisvrouw Hil (Helena) Janssen het huis St. Joris van de hand bij een publieke verkoop. Na proclamatie in de kerk gedurende drie zondagen, is het huis "verbleven" aan Sr. Reyner Claessens, "als leste en meest biedende voor sevenhonderd rixdalers". Reyner is de op 4 december 1643 te Maaseik geboren zoon van schout en schepen Jacob Claessens en Marie Adams en had een broer die eveneens Jacob heette en schepen was.
Op 29 juli 1676 verschijnt Ruth Piros voor de schepenbank en laat een stuk opstellen waarin vermeld wordt dat schepen Jacob Claessens in naam van Jacob Janssen aan hem heeft gekweten de som van 291 guldens en zestien stuivers en een halve in mindering van het kapitaal met 41 gulden 5 stuyvers aan verlopen interest waardoor het huis St. Joris gelegen aan de Bleumerstraat ontlast wordt, terwijl het veld en de moeshof van Jacob Janssen verder bepand blijven.

Op dezelfde 29 juli bekent Laurens Bocken dat "Sr. Jacob Claessens, medeschepen in naam van Jacob Janssen aan hem heeft gekweten de voormelde somme met alle verlopene gerichtskosten 166 guldens 17 stuyvers."
Jacob Claessens zorgt aldus dat het huis St. Joris dat zijn broer gekocht heeft, terug vrij is van alle lasten. Het St. Jorisgoed bleef eigendom van de familie Claessens tot op 6 augustus 1694, dag waarop Jacobus Henricus Claessens, der beide rechten licentiaat, het verkocht aan Geurt Reynders, koopman en maaschipper. Deze verscheen op 1 juli 1695 met de koopakte voor de schepenbank om ze te laten registreren.
Hij had het huis St. Joris gekocht "voor drieduizend guldens in gelt en eene aeme goet luycker biers". Aangrenzende eigenaars waren het convent Sion en Jan Driessens.

Geurt Reynders werd geboren te Ophoven op 27-3-1662 als zoon van de schepen en schuttenkapitein Joannes Reynders en Catharina Leysen. Terwijl zijn oudere broer Renier de plaatselijke bestuursfuncties en het landbouwbedrijf van zijn vader overnam vinden we Geurt, met nog twee andere broers, Dirk en Peter, terug als burgers van Maaseik, na hun huwelijk met dochters uit begoede families van deze stad. Dirk huwde met Elisabeth Kerris en was, naast landbouwer, uitbater van een brouwerij met herberg "De Clock"

aan de Eikerstraat. Peter, de jongste, gehuwd met Anna van Overbeeck, was eveneens koopman en maasschipper, en bracht het tot consul van de stad. Geurt, op 24-2-1691 gehuwd met Catharina Houbie, dochter van Hubert en Cathrijn Gruyters, bevond zich wegens zijn drukke beroepsbezigheden veelal in andere oorden maar zijn vrouw beschikte over de nodige bekwaamheid om tijdens zijn afwezigheid, de handelszaak met succes te beheren. Vele stadsgenoten kwamen bij haar over de vloer voor geldleningen, waarbij ze dan in naam van haar man, de kontrakten bij notariële akte liet vastleggen vooraleer de guldens of rijksdaalders neer te tellen. Wellicht was zij rond 1700 een van de meest bedrijvige koopvrouwen van de stad.
Dat Geurt Reynders er op gebrand was om het huis St. Joris te bewonen volgt uit de volgende clausule die hij in het koopkontrakt liet opnemen: "cooper sal aenstaende paeschen intrekken en in cas van beschud als huerlinck bewoonen voor de toust van ses jaeren naest malcanderen volgende mits betaelende de jaerlixe huere van negentien rixdaelers aen dengene die t' selgvigen moest comen te beschudden..." Door deze verkoopsvoorwaarde krijgt Geurt de verzekering dat hij het pand gedurende zes jaren na het afsluiten van het kontrakt zal kunnen betrekken, ook indien een derde persoon van het voorkeurrecht, dat hij kan doen gelden bij deze verkoop, gebruikt maakt. "In cas van beschud" wil immers zeggen dat indien een persoon, die nader verwant is met de verkoper dan de koper dit is, het voorkeurrecht heeft om het huis aan dezelfde prijs als deze die bedongen is, te verwerven. In dit geval echter zal deze bevoorrechte persoon toch zes jaren moeten wachten om het St. Jorisgoed te kunnen bewonen en dit in een tijd van grote woningnood wegens de grote brand van 1684. Vele "afgebrande huysplaetsen" waren in wederopbouw.

Binnenzicht St.-Jorishoerc. Ansichtkaart eigendom van het Documentatiecentrum Maaseik.

Wellicht heeft Geurt Reynders verschillende motieven gehad bij het verwerven van het huis St. Joris, dat een uitstekende ligging had voor een maas-

schipper: dicht bij de stroom en toch veilig binnen de stadswallen. Ook was het mogelijk omvangrijke vrachten zoals granen tijdelijk in goede omstandigheden te bewaren in het ruime gebouw. Tenslotte was St. Joris een huis "met eenen soutsteyn" en het recht om zout te verhandelen, behoorde bij dit huis. Zout was in die tijd een zeer winstgevende koopwaar die Geurt van zijn vaarten naar de Hollandse gebieden meebracht als retourvracht. Na lossing van een gedeelte van het zout in de thuishaven kon hij met de resterende lading stroomopwaarts varen met steden als Luik, Hoei en Namen als bestemming.

Omdat Geurt Reynders, een maasschipper die samen met zijn vrouw een fortuin vergaarde, zoals o.a. blijkt uit de rijke bruidsschat voor zijn dochter Helena en het kanunnik worden van zijn zoon Francis aan de St. Servaes te Maastricht, zich vestigde in het huis St. Joris zijn we gaan denken dat dit gebouw niet werd opgericht als "stadsboerderij" maar als aangepaste woning voor een maasschipper, tevens handelaar. In het huis was niet alleen plaats voor een "zoutsteen" maar ook voor stapeling van goederen en de onontbeerlijke paardenstallen. Bovendien werd ruimte voorzien voor enkele stuks vee zoals schapen en runderen, wat heel vanzelfsprekend was voor iedere woning in die tijd, vermits het overgrote deel van de stadsbewoners zich in mindere of meerdere mate met landbouw bezig hield naast de uitoefening van een beroep. Men voorzag zoveel mogelijk in eigen voedselvoorziening voor het gezin en het dienstpersoneel hetgeen vooral ten tijde van belegering of voedselschaarste van belang was.

Ook moeten we rekening houden met de veranderingen die later, na de teruggang van de maasvaart, werden aangebracht in de bedrijfsruimte van het gebouw om als boerderij te kunnen gebruikt worden. Verder onderzoek is nodig om te weten te komen of dit reeds gebeurde na het overlijden van Geurt Reynders in 1727.

Jan Poukens.

Bronnen en geraadpleegd werk:
Rijksarchief Hasselt: schepenbank Maaseik
- gichtregister nr. 19
- gichtregister nr. 21
W. Sangers en G. Daniels: "Maaseik, architectuur en historie"

Maaseikenaren publiceren.....

*

Wanneer je 60 jaar muzikant bent geweest bij de Koninklijke Harmonie Concordia van Maaseik, dan heb je veel meegemaakt in de letterlijke en figuurlijke betekenis. **Theo Vandebosch** schreef hierover een korf van zijn herinneringen neer in een leuk boekje. Namens het muziekverbond van België kreeg hij bij de presentatie ervan het Gouden Ereteken met Palmen. Hij werd verdiend in de bloemetjes gezet voor het vele werk al die jaren in zijn harmonie. Ons boeit de persoonlijke stijl van ongekunsteld vertellen over 60 jaar muzikant van 1933 tot 1993. Het zijn niet alle, doch wel typerende indrukken en belevenissen van een geboren muzikant die heel wat noten blies uit zijn klarinet onder verschillende dirigenten en in diverse omstandigheden. Een zoveelste kleine, doch waardevolle bijdrage tot de geschiedschrijving van het rijke Maaseiker verenigingsleven. De puzzle werd weer een stukje volledi ger.

* *

Voor schooldirecties en leerkrachten uit het basisonderwijs stelde onlangs een C.O.V.-werkgroep, geleid door inspecteur **Pierre Thijssen** een nieuwe brochure voor: "Leerpunten uit de Natuurkunde". Deze handleiding sluit aan bij de nieuwste eindtermen en behandelt het gericht waarnemen en systematisch noteren van planten. Prijs 120 BEF. Contact- en besteladres: Jan Evens, P. Geunsstraat 17, 3680 Maaseik.
Tel. 089/567.810.

* * *

De meesterwerken van Hubert en Jan van Eyck blijven een wereldwijde belangstelling genieten. Hun oeuvre is trouwens verspreid over 12 musea in 7 Westeuropese landen. De van Eyck-tentoonstelling in het Minderbroedersklooster trekt ook veel buitenlandse toeristen, die tot nu toe wat verloren liepen in deze toch knappe tentoonstelling, omdat de tekstpanelen enkel in

het Nederlands zijn opgesteld. Onlangs verscheen als een uitgave van de Stichting voor Cultuur Maaseik een catalogus van die panelen in het Frans, het Duits, het Engels en het Nederlands. Het is beslist voor de anderstaligen een welgekomen hulpmiddel aan deze van Eyck-galerij.

In combinatie met de 25 reprodukties, gemaakt met de diapositieven van diverse musea, heeft men een pocket over van Eyck in handen, waarin tevens een aantal nieuwigheden zijn opgenomen. De hele set kost 1.295 BEF. De catalogi worden ook los verkocht. Deze zoveelste en keurige uitgave over van Eyck is niet alleen praktisch voor anderstaligen doch ook de moeite waard voor de vele andere van Eyck - geïnteresseerden. Meer informatie bij Dienst voor Toerisme, Markt 45, Maaseik.

* * * *

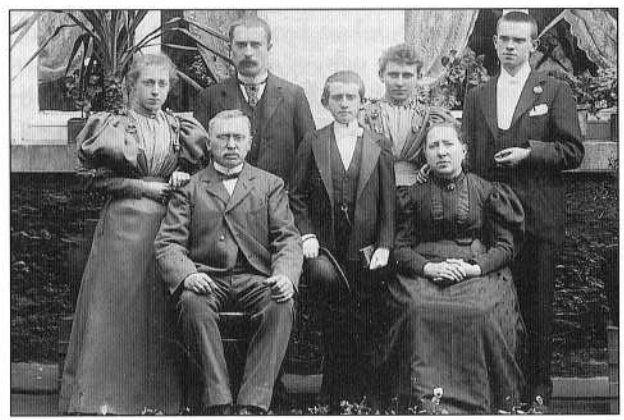
Het Heilig Wammes vierde zijn 4x11-jarig bestaan ook met de uitgave van een k(l)eurig verzorgd foto- en kijkboek. Waar 11 jaar geleden in een extra Maaseikenaarnummer (Jg. XII nr 3/4) de teksten met brede, historische en andere informatie de hoofdbrok vormden, koos men deze keer resoluut voor de beeldencultuur. Honderden foto's, soms verwerkt tot geslaagde collages, met minimale uitleg vullen het grootste aantal van deze 125 bladzijden tellende uitgave. Er zijn wel enkele langere teksten als aanloop.

De lezer krijgt ook tekst en muziek van **alle** Maaseiker carnavalsschlagers, waarmee al dan niet werd deelgenomen aan "Carnavalissima". Knap vakwerk en massa's zoek- en plakwerk. Een onmisbaar document voor iedere Maaseiker carnavalist. Prijs 600 BEF. Besteladres: Mathieu Dirkx, Javanastraat 95, 3680 Maaseik. Tel. 089/567.449.

Jaak Bergers

Maaseiker Genealogie

Familiefoto van het gezin Van Venckenray-Culmsée.

W.H. Adam Van Venckenray, geboren te Maaseik op 19-4-1832, als zoon van Willem Jacobus en Marie Agnes Smeets, huwde op 14-9-1865 met Anna Maria Hubertina Culmsée, geboren te Venlo op 6-12-1836 en gestorven te Maaseik op 5-12-1918.
Adam studeerde artsenijkunde en volgde in 1862 apotheker Hendrik Dreissens op in de alom gekende apotheek op het Maaseiker marktplein. Hij stierf op 7-6-1912.

In het gezin werden 6 kinderen geboren:
- Johannes Hubertus Jacobus (tweede van links), ° 1-6-1868 + 23-9-1919.
- Anna Maria, ° 27-1-1870 + 2-2-1870.
- Anna Maria Antoinette (vermoedelijk eerste van links), ° 9-2-1871 + 27-12-1950.
- Agnes Maria Anna (vermoedelijk tweede van rechts), ° 8-6-1872 + 29-7-1937.
- Guillaume Marie Joseph (eerste van rechts) ° 5-9-1877 + 14-6-1959. Hij volgde zijn vader op als apotheker. Voor verdere bijzonderheden zie "Hulde-album G. Van Venckenray" uitgegeven in 1951 bij gelegenheid van zijn 50-jarig apothekerschap.
- Charles Hubert Joseph Marie, ° 8-12-1883 + ?. De foto werd genomen voor de rechter gevel van de apotheek bij gelegenheid van de plechtige communie van Charles (dus ± in 1895), de in Maaseik bekende "Charel" met de fantastische verhalen over zijn Kongo-tijd. Over zijn huwelijksperikelen vertelden we in "De Maaseikenaar" jg. XXIII, 1992, nr 1, blz. 54.

M. Hendrickx

Maaseikenaren nemen als vrijwilliger dienst in het leger (1848).

Omstreeks 1846 en later tekende pastoor-deken Lynen in een register de Maaseiker huisgezinnen op. Zo vermeldt hij ook, onder de titel: "Quelques particularités" dat tussen 8 en 10 maart 1848 zes jonge Maaseikenaren vrijwillig naar het leger vertrokken. Hun bedoeling was, aldus pastoor Lynen, zich alzo aan het vaderlijk gezag te onttrekken en in een ander land meer vrijheid te genieten.

Deze jongelingen behoorden allen tot de middenstand of tot de welstellende klasse van de burgerij.

Het waren:

1) Theodoor Paumen ° Msk 17-9-1822, zoon van André en Maria Cornelia Corstjens
2) Jean Hubert Rademakers ° Msk 6-3-1821, zoon van Pierre en Marie Gertrude Aerts.
3) Guillaume Jacques Maes ° Msk 24-9-1827, zoon van Adrien en (Van) Vinkenray Marie Catherine.
4) Adam Hubert Rademakers ° Msk 13-12-1829, zoon van Marie Josephin en Marie Catherine Huydts.
5) François Pierre Hubert Heyligers ° Msk 4-7-1829, zoon van Pierre en Anne Marie Linssen.
6) Pierre Heyligers (schoenmaker) ° Msk 29-5-1825, zoon van Jacques en Marie Catherine Leenders.

Bij 1, 2 en 5 is vermeld dat ze terugkeerden. In juni 1849 vertrok dan nog als 7e Guillaume Defernelmont, die tekende voor een termijn van zes jaar. Het ware interessant om hun verdere lotgevallen na te trekken aan de hand van de legerarchieven of door gegevens eventueel in familiebezit.

M. Hendrickx

Sterke verhalen:

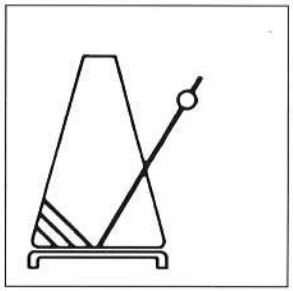
Een Amerikaanse Miss uit Maaseik

Een tijdje geleden hoorden wij het volgende sterke verhaal. Een dertigtal jaren geleden bezocht Father Dick John, Amerikaans kruisheer en pastoor van een kleine katholieke gemeenschap in Malaca, Minnesota, voor de eerste maal in zijn leven Europa. Op zijn doortocht door Maaseik waar hij zijn confraters bezocht, besloot hij bij wijze van kleine attentie enkele van zijn trouwe parochianen een ansichtkaartje uit onze stad te zenden. Toen hij echter enkele weken later terug arriveerde in zijn parochie in Minnesota, wachtte hem daar de verrassing van zijn leven, toen een van zijn parochianen, de oude Miss Stappers hem bedankte voor de lieve attentie omdat hij haar vanuit Maaseik een foto van haar geboortehuis op de Markt gestuurd had. De dame Stappers was inderdaad in Maaseik geboren en als 15-jarige samen met haar ouders naar Amerika uitgeweken.
De wereld is klein en het toeval maakt hem soms nog kleiner.

Jacht op groot wild

In het "Aanteeken Boek" van Jacobus Houbens uit Stramproy (1826-1920) lazen wij het volgende
"1882... December. Nog aanhoudend nat weder, het water is bijna nooit hoger geweest, op stallen en in kelders zitten bijna alle menschen in het water. De Maas is zoo groot uit, dat veele boeren met hun vee zijn moeten gaan vlugten. Te Maeseyck op de Maas is een wild varken gezien. Ze zijn er met een bootje op aan gevaren met vijf of zes mannen met een geladen geweer, maar zij hebben niet durven schieten. Als zij er wat digt bijkwamen, kwam het naar hun toe en zij hebben hem stilletjes laten gaan. Des anderendaags is eenen bessemenbinder uit Maeseyck brummen (brem) gaan zoeken om bessems te binden en is door het varken om het leven gebragt tusschen Maeseyck en Eelen op Siemkensheuvel. Het heeft hem een stuk vleesch uit het dikste van zijn been gebeten, waardoor hij zich dood gebloed heeft".
Tot daar het citaat dat aangehaald is in het boek Stramproyer momentopnamen uit heden en verleden "1983, p.122. In het Overlijdensregister van Maaseik vonden wij op datum 15.12.1882, onder nr. 85 een zekere Verstappen Mathijs, weduwnaar Poelgeest en echtgenoot van Wiezekenberg, van beroep rondleurder, 51 jaar, geboren te Maaseik.

Martin Boonen

Oude liederen

In de bundel "Limburgsche Liederen" verzameld door Lambrecht Lambrechts en uitgegeven door de Commissie van Het Oude Volkslied (Gent 1936) vonden wij op bladzijde 100 en volgende dit lied onder de titel "Mijn Vriendjen".

62. Mijn Vriendjen

Een stem

1. Mijn vriend - jen, mijn vriend - jen, ik
zal u wat ver - ha - len. Voor ie - der leu - gen die ik lieg zal
Samen
ik een pint be - ta - len. Spreekt maar, is dat niet waar? voor
ie - der leu - gen die ik lieg zal ik een pint be - ta - len.

2. Te Borgloon, te Borgloon,
Daar zijn zoo vele duiven!
Al die daar geenen neus meer heeft
Die kan daar ook niet smiven.

Refrein: samen.

Spreekt maar, is dat niet waar?
Voor ieder leugen die ik lieg,
Zal ik een pint betalen.

3. In Tongren, in Tongren
Zijn vele kromme mannen!
Al wie daar ware vleugels heeft,
Die vliegt op geen wannen.

4. Te Bilsen, te Bilsen
Daar zijn zoo vieze hazen.
Wie slechts uit steenen potten drinkt,
Die breekt daar ook geen glazen.

5. Maaseik dan, Maaseik dan,
Was eens een stad met wallen.
Al wie daar melk gedronken heeft
Zal niet als zatlap vallen.

6. Te Hasselt, te Hasselt,
Daar wonen snaaksche guiten.
Wie daar niet lam gelopt wil zijn,
Die houde zich maar buiten.

7. St-Truiden, St-Truiden,
Dat is de stad der wijzen.
Wie daar nog zwarte haren heeft,
Verlangt naar geene grijzen.

8. Op Gothem, op Gothem
Daar mag men wel op roemen.
't Is jammer dat 't geen muren heeft
Om 't ook een stad te noemen.

In Vlaanderens Eeuwkalender 1830-1930, bewerkt door F. Darcis en uitgegeven bij Van der Donck, Maaseik, vonden wij dit lied gecomponeerd door Fons Simons of Blinde Fons.

Hoelang nog?

Muziek van Fons Simons — Woorden van M. van de Maes.

F Vierde Klapmaat.

Vla-ming hoe lang nog blijft ge-spuis Mees-ter in uw huis!
Noemt gij jong'ren nie-mand laf, leert uw le-ger-staf.
Houdt u ge-reed de dag is daar, staat ten aan-val klaar.

Door uw be-de-laars klee-ren af,
Weept naar wie in de vuur-lijn strijdt,
Sluit de ge-le-de-ren, zij adm-zij,

Ducht ——— geen hou-den ge-klaf!
Ou-de-ren geen ver-wijt
Voort ——— lijk storm-ge-tij.

Treed als een man op uw ei-gen grond.
Al-len te sa-men en elk zijn post,
Dam-men en dij-ken breekt on-ge vloed

Vla-ming 't is de stond! Treed als een man op uw
Raan-de-ren moet ver-lost! Al-len te sa-men en
Vla-min-gen op het moet! Dam-men en dij-ken

Breeder

ei-gen grond Vla-ming 't is de stond!
elk zijn post Raan-de-ren moet ver-lost!
breekt on-ze vloed

Vla-min-gen op het moet!

M. Boonen

Rariteit

Deze brief, geschreven in 1912, door de whist-spelers van het Maaseiker patronaat aan hun afwezige vriend Joseph Stryckers lijkt ons een leuk tijdsdocument en zeker de moeite waard om hier af te drukken.

I N V L A A N D E R E N V L A A M S C H .

Z I J W I L D E N W A T W A S R E C H T E N W O N N E N W A T
Z I J W I L D E N .

Maeseyck,den 29°October 1912.

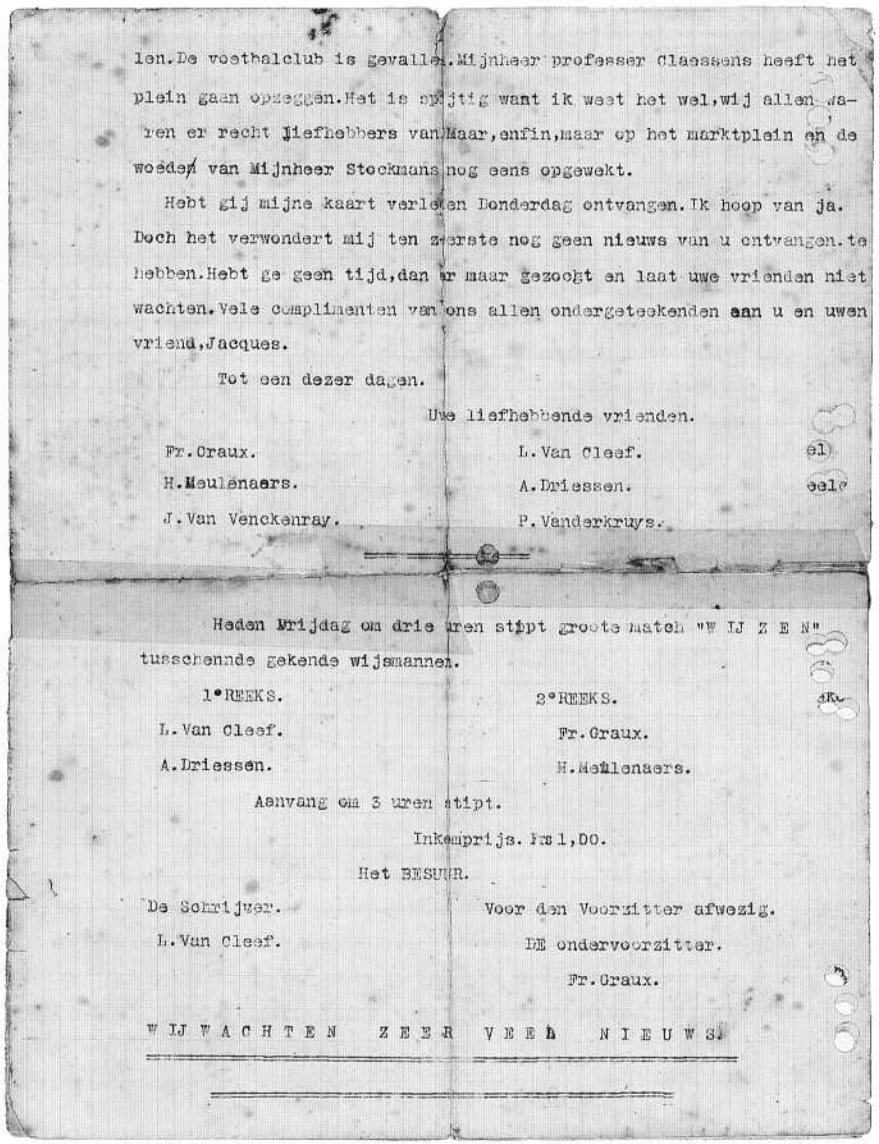
BEMINDE VRIEND JOSEPH.

Gebruik makende van een oogenblikje tijd te veel, maak ik van de gelegenheid gebruik om U mijn nieuwe mede te deelen. Mijnheer de Sekretaris is juist naar Heppeneert. Daar wordt de jufrouw N E L I S S E N, Melanie, ge kent ze wel de onderwijzeres te Aldeneyck, begraven. Zij is verleden Zaterdag overleden.

Toekomenden Vrijdag, Allerheiligendag, komt uwen vriend André, in verlef voor drie dagen en dan sullen wij ons nog wel eens [illegible] ren met te "wijzen." Wij hadden gedacht dat gij ook zoudt overgekomen hebben voor die paar dagen. Het is echter lastig nu mannen te vinden om een spel te kaarten in het patronaat. De hoofdmannen der bende zij nu vertrokken en het is zoo stil wanneer de "VOORZITTER" der beroemde club afwezig is. Maar toch het gaat ons allen opperbest Raadschelders, Jeah, de winkelier van de Beschstraat, geweet wel van den ijzerwinkel, is bijna dood gebleven onder den automobiel van M. Dokter Wijssens van Kessenich. Gelukkiglijk kwam hij op zijne beenen te recht toen hij over den auto werd geslingerd en kwam hij er met een verbrijzelden vale van af. Toekomenden Zondag spelen we reede Komedie in het patronaat. Wij zullen opvoeren het beroemd drama"

BRANCOMIR. "IK en mijn vriend FRANCOIS, spelen ook Meden. Het is een mooi stuk dat den meesten bijval zal genieten. Ook worden en verschillende komieke voordrachten gegeven door Jacques, Vanwijck, als de STRAATVEGERS de GROOTE SCHIK.-DE BOER VAN LOMPLUIT en za...enz...enz....enz...enz De liberalen zijn ook bezig met het bouwen van hunnen "KURSAAL ", ja, het wordt een mooie zaal, een weinig grooter dan die van het patronaat. Ja, zijn er fier op, wan als ik eens ga kijken dan ziet de schele FREN met een scheef gezicht en eenen stomp sigaar in zijnen mond naar me toe, alsof hij zeggen wou : Wat dunkt tich; wij konnen waal, hè; wat zouen toch doe kaloten.-En dan kijk ik hem maar lachend aan en den mijnt er dat hij uit zijn vel springt van gift.

Verleden Zondag bracht de Harmonie aan een lid dat de decoratie v van 3°klas bekomen had eene serenade. En FREN, natuurlijk moester eene redevoering geven. En tot slot: "Leve de blauwen." wat flauwe mannen. De nederlaag van Juni laatstleden was nog niet groot genoeg. Die [illegible] van toekomende keer zal hun toonen dat er nog grooter buizen bestaan. De K.H.Gencordia heeft eene muziekschool opgericht want degenen die wenschen deel te maken van de Societeit aan deel nemen. Dat gaat flink zoo. Nog eene maanden en de beroemde societeit zal eene der prachtigste en beste zijn van gansch den omtrek. Gemoet ze zien met de klaroenen en trommels voorop, het een prachtige groep. Men heeft reeds gesproken om ze laten fotographeeren door Laskiewiez. Dat zou voorzeker niet slecht zijn. Ge weet wel dat we vroeger slechte banken hadden om op te zitten en dat dat zeer moeilijk was; en nu, ja nu hebben we mooie stoelen gelijk er bij de E.H.Kruisheeren in den bond staan. M. Van Grieken heeft ook eene symphonie opgericht die reeds goed avanceert. Ge ziet dus wel dat ze in ons geliefd stadje niet slapen, maar altijd werken voor den vooruitgang van on s gelief plekje. Ge weet wel dat men nevens het huis van uwe suster. het werkhuis van Tonnaer aan het bouwen was. Dit is gedurende eene overstrooming van de beek geheel ingeva

len.De voetbalclub is gevallen.Mijnheer professer Claessens heeft het plein gaan opzeggen.Het is spijtig want ik weet het wel,wij allen zaren er recht liefhebbers van.Maar,enfin,maar op het marktplein en de woeden van Mijnheer Stockmans nog eens opgewekt.

Hebt gij mijne kaart verleden Donderdag ontvangen.Ik hoop van ja. Doch het verwondert mij ten zeerste nog geen nieuws van u ontvangen.te hebben.Hebt ge geen tijd,dan er maar gezocht en laat uwe vrienden niet wachten.Vele complimenten van ons allen ondergeteekenden aan u en uwen vriend,Jacques.

Tot een dezer dagen.

Uwe liefhebbende vrienden.

Fr.Craux. L.Van Cleef.

H.Meulenaers. A.Driessen.

J.Van Venckenray. P.Vanderkruys.

Heden Vrijdag om drie uren stipt groote match "W IJ Z E N" tusschenende gekende wijsmannen.

1°REEKS. 2°REEKS.

L.Van Cleef. Fr.Craux.

A.Driessen. H.Meulenaers.

Aanvang om 3 uren stipt.

Inkomprijs. Frs 1,00.

Het BESTUUR.

De Schrijver. Voor den Voorzitter afwezig.

L.Van Cleef. DE ondervoorzitter.

Fr.Craux.

W IJ W A C H T E N Z E E R V E E L N I E U W S!

M. Boonen

Lezers schrijven ons....

Breef out Brussel

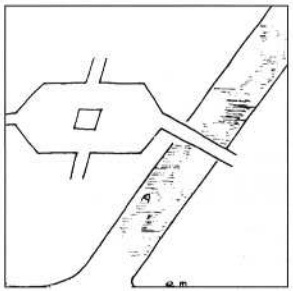
I. Ich auw dit pepeerke mesjeins "op de letter" mote chreive, mè wei ze de "nieuwe spelling" inbrachte, waas ich de grammatica al verbeij, en ich eub noeits fetsownlik get anders konne gebreuike, ès dich en giee in de twiede persoen. Dèt waas immes Mezeikers...'
"Beschaafd" waas mèr allein vuur in de kirk..... Eemes dé beschaafd wouw konversere, doa wierde van gezag: Zek, waat is met dé?.. Kent té gei mezeikers mie?
Ja, zo was het te dien tijde, niet waar?

II. Dus, terwijl ich de Maaseikenaars van dit joar nog ins aan 't uverlieze ben, zeen ich dét eigelik beij de vernaamste vèssers van Mezeik enne naam ontbrik: Dé van Jeij van de Bescheuit:
Es pa bei os gét uver vésse mos weite, ov eubbe, dén waas Jeij De Man.... Sting doa genog water op de sloet,.... wèm ging nog vèsse?... è aw jus ennen ummer blood op et slacht ows gehaold... enz...
"Geef aan Cesar wat Cesar toekomt"...

III. In 1994 hoep ich dèt de sievetigjoarige goen veere?... Van gein enkel jubilee eub ich, nederige Mezeikeneir, moge geneete en proffeteere. Zou et lestig zeen vuur de aw van 24 ins beij ein te rope?
Doa zeen ter toch zieker nog e paar uver? Of zeen ze allemoal al noa Zjanke Maansche? (Mè mescheins bestuit dé auch nemie?)
Wie het schoentje past..... enz....!!!!!

Met vriendelijke groeten

Higgins-Evers Dany
67, Groene Jagersveld
1180 Brussel

Franse straatnamen te Maaseik in 1842

In 1842 liet de dienst van Bruggen en Wegen een plan opmaken betreffende een voorstel om de Bosstraat recht te trekken volgens nieuwe rooilijnen. Men had het toen over de "Rue de Maestricht".

De Bosstraat was immers een deel van de rijksweg van Maastricht naar Wezel, of de "route de 1re classe no 7".
Het plan werd opgemaakt door Le Jeune uit Stokkem, toenmalig conducteur van Bruggen en Wegen.

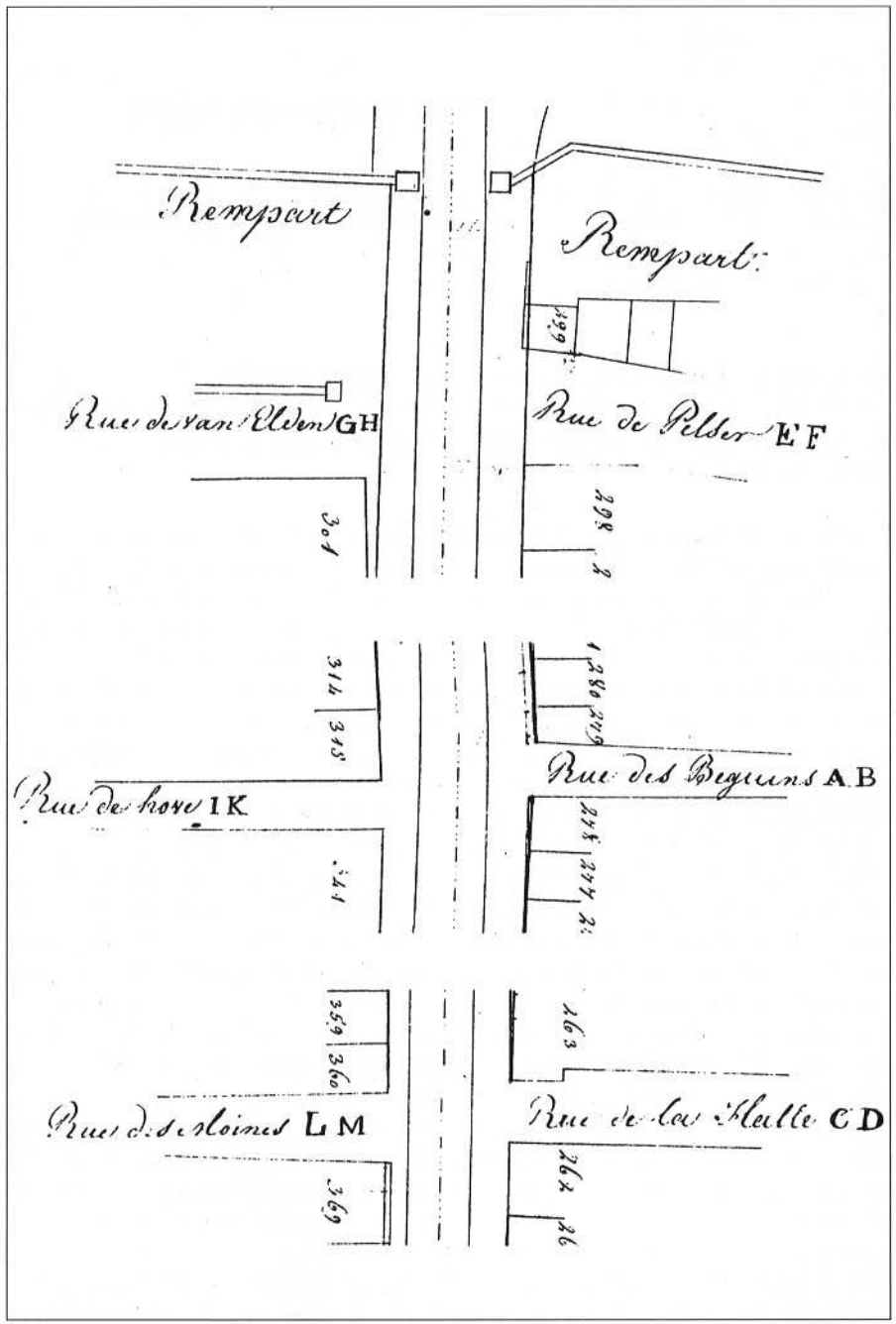
Tevens werd de staat van de woningen aangeduid nl. in zeer goede, in goede of in slechte staat.

Gelukkig werd het plan niet uitgevoerd, want meerdere gevels van de Bosstraat zouden anders gesneuveld zijn voor dit "alignement". Gezworen landmeter M. Indekeu van Neeroeteren maakte in 1842 een copie - in ons bezit - van vermeld plan.

Eigenaardig hierop zijn de Franse straatnamen.

Zo werden vermeld voor de huidige Prinsenhoflaan: "rue de van Elden"; voor de Rueelstraat: "rue de hove" en voor de Vossenbergstraat: "rue des moines". De huidige Munnikenstraat (monniken = moines) is een andere straat die ook naar het klooster van de Minderbroeders leidde.

Of deze Franse namen toen werkelijk zo gebruikt, of foutief doorgespeeld werden weten we niet. Hierbij de planuittreksels met vermelde namen.

M. Hendrickx

Maaseiker Historie

De Klepperman

De huidige onveiligheid in grote en kleine steden heeft waarschijnlijk nooit haar weerga gehad, doch ook in de 19e eeuw bezorgde de veiligheid der burgers onze toenmalige beleidsmensen reeds de nodige kopzorgen.. Hierover volgend artikel.

Volgens een resolutie van 12 oktober 1824 - wij leefden toen onder het Hollandse bewind - door de Staten van de Provincie, moest vanaf 1 november van datzelfde jaar iedere gemeente een nachtwacht aanstellen. Het Maaseiker gemeentebestuur had hiertegen echter gegronde bezwaren, want meer dan éénderde van de bevolking die met deze taak zou moeten belast worden, was arbeider en het werkverlet dat deze wacht met zich zou meebrengen, betekende voor hen dus armoede. Daarom werd dan ook besloten deze verplichte nachtwacht te vervangen door het aanstellen van enkele *klepperlieden*, zoals dat trouwens reeds in verscheidene naburige steden het geval was. De onkosten die de bezoldiging van zulke klepperman met zich meebracht, zouden dan gedragen worden door het instellen van een bijzondere soort persoonlijke belasting, te betalen door al de burgers die voor de nachtwacht in aanmerking kwamen en gedeeltelijk door de huiseigenaars a rato der waarde van hun eigendom. Deze belasting-zo was uitgerekend -bracht een totaal van 350 gulden op en was dus ruim voldoende voor de bezoldiging van eventuele kleppermannen.
Diezelfde maand nog werden vier personen aangesteld en wel *Pieter Martens, Jan Peters, Pieter Snijkers en Arnold Opgenoord.*
Alle vier traden zij reeds op 14 november in functie en wel tegen een bezoldiging van 30 cent, terwijl daarbij aan alle vier een *kapotjas* geleverd werd. Als wapen werden zij voorzien van een piek. (Reg. Brm. en Schep.nr.20) Uit het door de gemeenteraad opgestelde en goedgekeurde *Reglement bepalende den Dienst der Kleppermannen* wordt ons duidelijk waaruit hun functie bestond.
Iedere avond om 10 uur moesten zij aanwezig zijn in het wachthuis op het stadhuis. Vanaf 11 uur 's avonds tot 5 uur 's morgens dienden twee kleppermannen beurtelings een ronde te maken door alle straten der stad, waar-

bij zij regelmatig met luide stem en driemaal kleppend de juiste tijd moesten uitroepen. Daarbij moesten zij gedurende hun ronde, aldus het reglement *"bijzonder achting geven omtrent de kerken en alle woonsteden der publieke ambtenaren, welke met de ontvangst des lands, stads en publieke stichtingspenningen belast zijn* Blijkbaar waren belastingsontvangers toen ook reeds erg populair. In een speciaal register dat op het stadhuis lag, kon de klepperman na een ronde indien nodig zijn bevindingen noteren. Indien hij gedurende de uitoefening van zijn taak een open huisdeur of venster bemerkte, was hij verplicht de inwoners te wekken en hen aan te manen alles behoorlijk te sluiten. Dronkaards of personen *"onbekwaam om hun huizen te bereyken"* moest de klepperman naar hun woning vergezellen. Bij overmacht van wanordelijkheden mocht hij *de sterke hand* van de maréchaussée en zelfs de hulp van passerende medeburgers inroepen. Ingeval van brand diende hij onmiddellijk de brandklok te luiden en de volgende personen verwittigen: burgemeester of één der schepenen, een der brandmeesters en de stadstrompetter.
Personen die 's nachts met goederen op straat liepen, moesten voor ondervraging naar het wachthuis worden meegevoerd. Bij ongeval of andere noodtoestanden moest de klepperman *"met een verkeerde aanslag zijner kleppe"* zijn collega's ter hulp roepen.
Verder was het de klepperman natuurlijk ten strengste verboden gedurende zijn diensturen een herberg te betreden of in het wachthuis drank te gebruiken.
Na de Belgische onafhankelijkheid in 1830 werd het ambt van klepperman aanvankelijk afgeschaft en vervangen door een *Dienst der Burgerwacht* die voor veiligheid en orde moest instaan. Door een besluit van 25 oktober 1844 werden er echter weer vier bezoldigde kleppermannen indienst genomen. Het reglement dat bij die gelegenheid werd opgesteld was volledig gelijk aan dat van 1824. (Régistre Mairie, 27. 12.1844).
Uit de mond van de oud Maaseikenaars vernamen we jaren geleden dat het uitroepen van de tijd, dat tot de taak van de klepperman behoorde, door sommigen op zeer originele wijze gebeurde, wat vaak blijk gaf van een merkwaardig gevoel voor humor en zelfspot. Vooral Opgenoord werd om zijn typische uitroepen met commentaar door de burgers gewaardeerd. Zelfs de roodharigheid van zijn eigen kroost wist de man op plastische wijze in de verf te zetten wanneer hij riep:

Ein oor sluit de klok, de klok sluit ein.
Nol van Genoeërt brunk niks voeërt
es roei soeërt!

Een andere proeve van zijn populair poëtisch talent luidde:

Iech bén Nol Opgenoeërt
Iech gaon al mét me klepke voeërt
Veer oore sluit de klok, de klok sluit veer.

Omtrent het midden der 19e eeuw werd de taak van stadsklepperman vervuld door *Louis Timmermans*. In 1852 werd de man echter, omdat hij gedurende zijn diensturen het gerstenat niet kon laten, voor enkele weken geschorst (Gem. Raad 3.7.1852, *f* 99,-) In 1880 werd hij definitief ontslagen en vervangen door *Herman Verstappen* (Schepencoll. *f* 258).

De laatste klepperman die Maaseik kende was Jan Aerts, ook een populaire figuur in het stadsleven, wiens komische gezegden bij iedereen gekend waren.

Öllef ore haet de klok, de klok haet öllef.
Iech bèn Zjang Aerts,
Iech ieët niks es spek mèt zwaars.

Om vier uur in de nacht luidde zijn raadgeving tot de Maaseiker burgers die van het nodige sociologisch inzicht getuigde:

Veer ore haet de klok, de klok haet veer.
Bore gaef uuch neet verloore,
Hieëre gie kènt uuch nog ins kieëre.

Om vijf uur riep hij bij wijze van afscheid

Vi-jf ore haet de klok, de klok haet vi-jf.
Nòw bèn iech kawd en sti-jf.
en goan iech noa me wi-jf.

ofwel als het winterde met een allusie op zijn echtgenote Brigitta

Het haet gevroere wit,
Now goan iech nao Bregit.

De houten klep van deze legendarische Jeang Aerts, die jarenlang gewaakt heeft over het nachtelijk welzijn van onze voorouders, wordt nog steeds bewaard in het Stedelijk Museum, een kostbare relikwie van een stuk Maaseiker folklore.

Martin Boonen

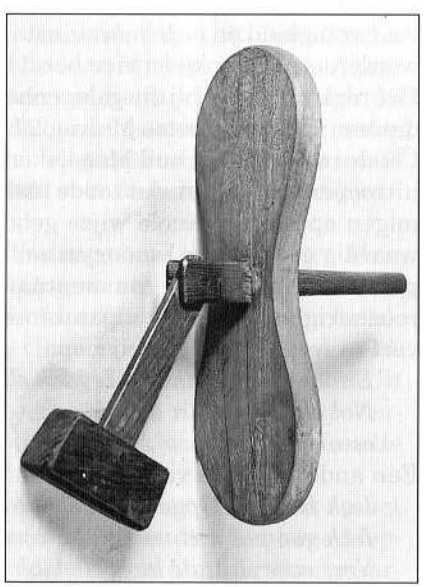
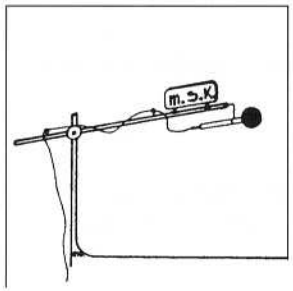

Foto J. VANCLEEF

Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

1) Z' is doeër de tek gegange.
Zij ziet er verouderd uit.
2) Het is mer leris.
Het is maar niks. Het is niet veel zaaks.
3) Ei pujpke laote.
Een wind (scheet) laten.
4) Biëeter in eine wujje waereld es in daen ènge bówk (of: in ein èng boks).
Zo verontschuldigt men zich als men een hardklinkende wind gelaten heeft.
5) Klinkers zeen gein stinkers.
Zelfde verontschuldiging als hierboven.
6) Dae het 't ieërste rujk, haet zi-jn vot gebrujk!
Hij die het eerst opmerkingen maakt over de geur van een gelaten wind, is meestal zelf de schuldige.
7) Króm zin höbbe.
Slecht gehumeurd zijn.
8) Eine bówk höbbe wi-j eine börgemeister.
Een dikke buik hebben. In de vorige eeuw waren het praktisch alleen de mensen uit de "betere klasse", zoals burgemeesters, die dikbuikig waren. Er is op dit gebied wel wat veranderd in Maaseik.
9) Mèt de sjówster-trein goeën ook: Mèt de laeren tram goeën.
Te voet gaan (Sjòwster = schoenmaker).
10) Det is nog lang geine kattendrek!
Dat is helemaal geen kleinigheid!
11) Dae haet ze lieëg hange.
Wordt gezegd van iemand die zeer gevoelig is, die gauw onder de indruk is, die gauw weent....
12) De oeëre tówte mich.
Men is over mij aan 't praten.
13) Det höbs-te aan geinen douve gezag.
Ik heb er goed nota van genomen.

14) *Di-j vrouw haet bein wi-j ein beugelport.*
Die vrouw heeft zeer kromme benen. (Beugelport = ring van een beugelbaan).

15) *Iech geluif des-tich stróht in de ougen höbs.*
Ik geloof dat jij ziende blind bent.

16) *Esse di-j 'ne bessem in de vot stoeëke, kieërde ze de ganse straot.*
Wordt gezegd van een aanstellerige verwaande vrouw, die opvallend heupwiegend loopt.

17) *Dae gunt dich het leech in de ouge neet.*
Hij is een zeer afgunstig iemand.

18) *In di-j, dao zit nog zwónk in!*
Die vrouw heeft nog veel vitaliteit.

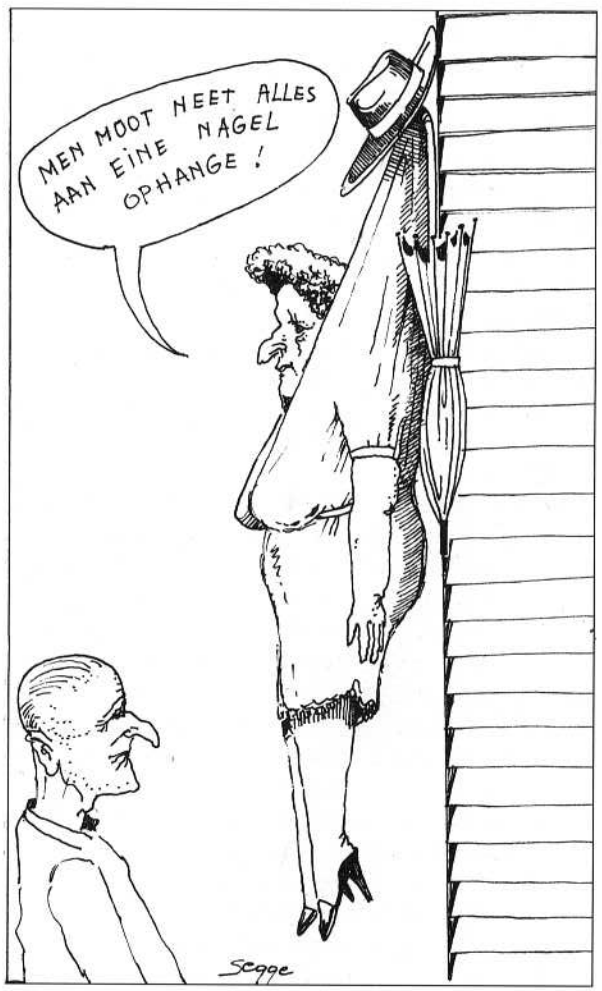
19) *Hae stuit op zi-jn echterste puuët.*
Hij is razend kwaad.

20) *Dae kalt-tich van de zök.*
Hij is een kletskous.

21) *Dich vergits alles: es di-jn vot ter neet vas aanzaat, haws-te ze al lang verloeëre!*
Wordt gezegd tegen een vergeetachtig iemand.

22) *Di-j stuit op 't òmvalle.*
Het duurt niet lang meer eer ze gaat bevallen.

23) *Dae wèt van vääor neet det-er van achter laef(t)!*
Die weet van toeten noch blazen.

Tony Van Wijck

Uit de oude doos

Ditmaal enkele exemplaren uit oude en minder oude dozen. Van onze trouwe lezeres Mevr. Simone Kerkhofs-Swartenbroekx deze prachtfoto. Wij laten haar eigen commentaar volgen.

"In het artikel Maaseiker Wielrijdersclub 1897 ontdekte ik de naam van mijn bonpapa langs moederszijde L. Delsupehe. Daarom deze foto met enkele Maaseiker wielrijders, ik weet niet of zij leden van die club zijn geweest, maar ze blijken wel al redelijk vroeg gefietst te hebben. Het juiste jaartal ken ik niet maar de foto moet alleszins dateren van voor de Eerste Wereldoorlog. Mijn oom Joseph Delsupehe, zoon van Leonard en Maria Delsupehe-

Hendrix is de tweede van rechts. Links van hem met bloemenhoed één der juffrouwen Hougaerts, ik denk juffrouw Alice. Daarnaast staat Tant Net, Mevrouw Catharina Kraewinkels, echtgenote van Jaak Hendrix en moeder van Mimien; De heer op de voorgrond is vermoedelijk Mathieu Claessens, onderwijzer. De andere dames ken ik niet".
Tot daar onze briefschrijfster.

De tweede foto ontvingen wij van de Heer Leo Dalemans. Hij toont ons de feestcommissie bij de Eerste Mis van Godfroid Kraewinkels, kruisheer.
Onder v.l.n.r. Charles Van Wijck, Guillaume Van Venckenray, Theo Meyssen en Mathieu Claessens.
Midden v.l.n.r. Eduard Deupoor, Henri Van Wijck, Dolf Smeets junior, Charles Gelissen, Guillaume Vanwijck, Joseph Goormans en Nicolas Dirkx.
Boven v.l.n.r. Richard Latour, ..., Pierre Corstjens, ..., Charles Joosten, Gerard Bogaerts, ..., Frenssen, Pierre Schoofs, ..., Gilbert Moors, ..., Albert Daniëls.

De laatste twee foto's werden ons bezorgd door Zuster Josephine Martens uit Herk-de-Stad. Wij citeren uit haar brief:
"Ik kan U niet zeggen hoe ik uitzie naar uw mooi contactblad en hoe ik het in één adem uitlees om het dan door te geven aan onze andere zusters Maaseikenaars.... Bij het zien van al de oude groepsfoto's kwam ik op het gedacht enkele jeugdfoto's op te sturen hoe wij in onze tijd, onze zondagmiddagen doorbrachten in ons goed "Grootklooster". Met vriendelijke en dankbare groeten van een echte oud-Maaseikenaar die hoe langer hoe meer fier is op onze mooie stad.

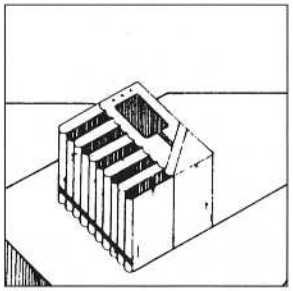

Op deze foto uit 1929, genomen vóór het beeld van het H. Hart met op de achtergrond het Ursulinenklooster de toenmalige Eucharistische Kruistocht.
Staande v.l.n.r. E.W. HeerVerkuylen, Maria. Hinoul, Josephine Paumen, Alberte Kusters (zuster Godelieve), Maria Evers, Héléne Wijnen. Alice Trines, Antoinette Janssen, Zuster Josephine Raets, Anneke Frenssen, Agnes Droshoudt, M.-Térèse Peeters en Maria Vanderdonck.
Zittend v.l.n.r. Maria van den Eertwegh - Maria Peeters, Gertrude Droshoudt, Henriette Martens (onze briefschrijfster) Maria Ceresa, Lieske Corstjens en Zuster Helena Indekeu.

Op deze foto uit 1930, genomen vóór de Lourdes-grot op de speelplaats.
Beneden v.l.n.r.: Zuster Josephine Raets, E.H. Verkuylen, Zuster Eugenie en Mitteke Timmermans.
In het midden v.l.n.r. Maria Verstegen, Maria Daelemans, Jeanne Parren, Anneke Frenssen, Maria Poukens, Judith Poukens, onbekende, Marie Thérèse Peeters, Elisa Ignoul en Rooske Habets.
Boven v.l.n.r. Agnes Vanwijck, Maria Maes (Ned.) Henriette Martens, Maria van den Eertwegh, Maria Ceresa, haar zus? en Victoire Servaes.
Prachtige herinneringen aan het rijke, roomse leven.

Martin Boonen
Maasweg 5

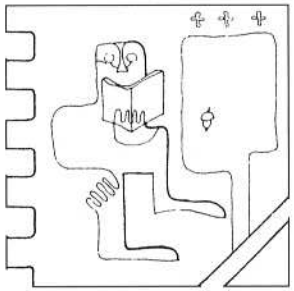
Diksjenaer van het Mezeikers

"Cultuur is datgene waarvan we ons te laat bewust worden dat we het verloren zijn!"

1. Sjròmpe, zw. ww. = a) wrijven van het wasgoed over een sjròmp (wasbord???)
   b) schurend wrijven
   vb. de duuër sjrómp.
2. Slókderm = zn. m., slókderm, -ke = a) slokdarm
   b) lange magere man.
3. Vets = zn. vr., geen mv., -ke = zier, kleinigheid, flard, stukje.
   vb. Het kan mich gein vets sjille.
   Vgl. Dts. Fetzen = vod, afgescheurd stuk stof.
4. Trèk, zn.m., geen mv., geen dim. = a) tocht, luchtstroom.
   vb. Bli-jf ówt daen trèk, de wieërs nog verkawd!
   b) wedde, loon, pensioen
   vb. Van zoe'ne kleinen trèk kan iech neet lieëve.
   c)streek
   vb. Det is 'ne lieëlikken trèk van dae kieërel.
5. Trèkke, st. ww., trok, getrokke = a) trekken (zelfde betekenis als A.N.)
   b) tochten
   vb. Di-j sjouw trèk neet good.
   c) fokken, telen
   vb. Van di-j teef trèks-te sjoeën jónge.
   d) geld ontvangen, verdienen.
   vb. Höbs-te di-jne këzzém al getrokke?
6. Trèkgaat, zn. o., -gater, -gieëtsje = tochtgat
   vb. Dae gank in det hówsis ein ech trèkgaat
7. Trèkplaoster, zn.vr. = 1) trekpleister
   2) fig. treuzelaar
   vb. Di-j trèkplaoster is weer in dae kaffee bli-jve hange.

8. Terf, zn. geen mv., geen din. = tarwe
   ss. Zoeëmerterf, wènterterf.
   vb. De terf stuit al twieë votte hoeëg.
9. Veug, zn.m., geen mv., geen dim. = handigheid
   vb. Dao haet-er veug van.
10. Trut, zn., vr., -te, -sje = sukkel, domme vrouw.
    Waarschijnlijk afgeleid van treutelen: talmen, treuzelen.
    vb. Stóm trut, ki-jk woe-ste löps.
11. Meines, bw. = 1) ernstig gemeend, op het gevaarlijke af
    vb. Dae vri-jt waal met det maesje, mer het is neet meines, geluif iech.
12. Mismood, zn., m., geen mv., geen dim. = neerslachtigheid
    vb. De mismood waas'm aan 't li-jf.
13. Effenaaf, bw. = vlakweg, zonder omweg.
14. Wi-jsvrouw, zn. vr., -e, -ke = vroedvrouw.
    vb. Het is hoeëg ti-jd det de wi-jsvrouw dao is!
15. Plump, zn. vr., -e, -ke = 1) wimper
    vb. Det vroumes druuëg valse plumpe.
    2) Met de hand gesneden schilfers hout (ong. 15 cm. lang) waarmee men vroeger pijp of sigaar aanmaakte, nadat men de "plump" even in de open haard of kachel liet vuur vatten. De "plumpe" stonden op de schouw in een "plumpebekske".
16. Pówpzaat, bn. bw. = smoordronken.
    vb. Zjef is weer pówpzaat heivers gegange.
17. Pójakke, zw.ww. = hard werken, zwoegen.
    vb. Iech bèn kepot: iech höb den hieëlen daag mótte pójakke.
18. Póngel, zn.vr., -e, pungelke = waardeloos iets, vod.
    vb. Goêj dae póngel mèr in de vówlbak.
19. Póngele, zw.ww. = 1) Overdreven veel bezig zijn met een kind.
    vb. Diech bedurfs det kènsj: de mós doa neet den hieëlen daag mèt pòngele!
    2) prullen.
    vb. Dae jóng zit d'n hieëlen daag te póngele.
20. Preugel, zn.m., geen mv., geen dim. = rammel, slaag.
    vb. Vreuger kraege we preugel in de sjoeël es we neet braaf woeëre.
21. prezóng, zn. o., -s, prezungske = gevangenis
    Fr. prison
    vb. Hae haet vi-jf jaor presóng gekriëge vuuër di-j verkrachting.

Tony Van Wijck

De Maaseiker postmeester A.J. Nagels

in proces naar aanleiding van een cijns - uit het Oude Regime - op Nuchelen hof.

In zijn bijdrage: "Het hof van Nuchelen te Heppeneert" vermeldt J. Belonje enkele gegevens over dit leengoed, waaraan ook een eigen leenhof verbonden was. (Zie, Limburg, jg. XXXIII, 1954 nr. 3 blz. 45-49).
Zo lezen we er o.a. dat in het leenregister van de Vorstelijke Rijksabdij te Thorn vermeld wordt dat Leonard Nicolas Lambert Baron de Stockhem, heer tot Vieux-Waleffe, Veldwezelt en Kesselt op 19 september 1767 - na de dood van zijn oom Baron de Rosen-Nuchelen hof tot Heppeneert liet releveren door zijn gevolgmachtigde. Nuchelen bleef tot in de Franse tijd in bezit van de Baron de Stockhem, die omwille van een cijns in proces geraakte.

In antiquariaatslijst "Belgicana" nr. 27 van L. Gason te Verviers werd in 1972 onder nr. 546, p. 20-21 volgend drukwerk te koop aangeboden:
Cour de Liège 1re Chambre

Raiken fils et J.B. Teste. Résumé pour Antoine-Joseph Nagels, inspecteur des postes, demeurant à Maeseyck, appelant; contre Messieurs Lambert, baron de Stockhem, de Vieux Waleffe, rentier, domicilié à Vieux-Waleffe, intimé, Liège, 1827, in 4°, 17pp. (Relatif à une rente sur la ferme de Nuckel (Nuchelen) sise sous Heppenaer (Heppeneert), due anciennement à l'abbaye de Thorn.

Het boekje werd te Luik gedrukt in 1827 bij de Wed. Duvivier et fils, Rue Vinave d'Ile, no 603.
We lieten destijds de voorkeur aan mevrouw St. de Fraipont-Nagels van Wurfeld, aangezien de aanlegger tot haar familie behoorde.

Waarschijnlijk wordt dit boekje nu door een van haar kinderen bewaard.
We bezitten er echter een kopie van, (die we schonken aan het Maaseiker Documentatie Centrum) en geven er nu een korte samenvatting van.

Op 18 juli 1796 sloot Baron van Stockhem bij notariële akte een huurkontrakt af met de echtgenoten Deckers betreffende Nuchelenhof onder Heppeneert, met alle gronden, weiden en bossen er bij behorend.
De echtgenoten Deckers moesten behalve de huurprijs alle bestaande lasten en cijnzen, hun wel bekend, hetzij in geld of in natura betalen.

Ingevolge deze overeenkomst betaalde Deckers jaarlijks een cijns of rente van 18 malders tarwe aan de ontvanger van de abdij te Thorn.
De aanlegger bezat drie kwijtschriften, afgeleverd door de heer Schmitz, oud-ontvanger van de Thornse abdij, overleden op 5 mei 1808.
De laatste kwijting d.d. 21-1-1794 betrof de op St. Andreas 1793 vervallen rente.

Onder het Franse Regime betaalde Deckers de rente aan het Beheer van de Domeinen.

Op 8 pluviose van het jaar 10 (28-1-1802) werd de rente overgeheveld aan de heer Vangulpen, die op 16 juni 1807 de rente overdroeg aan de heer Nagels. In de akte werd vermeld dat de rente afkomstig was van de abdij van Thorn.
De rente werd betaald tot 1820. Dan stopte de baron de betaling, zodat Nagels hem op 19 maart 1822 liet dagvaarden wegens de achterstand van 1821 en de nieuw te betalen cijns.

Op 16 maart 1824 deed het tribunaal van Hoei uitspraak en verklaarde de rente van feodale oorsprong en bijgevolg vervallen.
Doch Nagels ging in beroep, zodat het proces verder liep voor de 1ste kamer van het hof te Luik.

Van blz. 5 tot blz. 17 volgt dan een juridisch betoog betreffende de aard van de rente - een cijnspacht en geen feodale rente - opgesteld door de advokaten Raikem, fils; A.J. Raikem en J.B. Teste en door de pleitbezorger Magnée. Zij besloten dat de rente moest blijven bestaan.

Hoe het proces verder afliep weten we niet. Waarschijnlijk zal dat wel terug te vinden zijn in de rechterlijke archieven te Luik waar zeker meerdere processen met betrekking tot Maaseik liggen te wachten op de belangstellende onderzoekers.

M. Hendrickx

In Memoriam
Tjeu Smits

19 feb 1925-1 okt 1993

Op 1 oktober nam Tjeu Smits veel te vroeg afscheid van zijn vele vrienden.
We leerden hem kennen in "De Kring" als een vader voor de jongeren die er met de regelmaat van de klok binnenliepen, als een bekwaam acteur en regisseur voor de leden van "Speelgroep Van Eyck". Immers voor zijn jarenlange inzet werd hij in 1980 in het Cultureel Centrum van Maaseik gehuldigd en opgenomen in het Sint Genesiusgild.
Terzelfdertijd was hij 15 jaar de enthousiaste voorzitter van de volleybalploeg "Amicitia".
Maar vóór alles en voor ons allemaal betekende "De Kring" onze tweede thuis waar warme gezelligheid heerste, gezonde humor en een sfeer van "vrienden onder elkaar".

Hoe vaak hebben wij er niet genoten temidden van al die prachtig gekleurde tekeningen van de hand van Leike Dalemans, waarop de vele blijde gebeurtenissen zoals geboortes, huwelijken, het behalen van een diploma of het afzwaaien uit het leger.... voor altijd werden vastgelegd ten aanschouwe van iedereen en die dan met veel luister werden bezegeld met een ton. Onvergetelijk! Maar Tjeu was en bleef toch de pater familias. Een groot Maaseikenaar met vaste principes waaraan hij steeds bleef vasthouden. Een man met een groot en gevoelig hart die een charisma uitstraalde bij alles wat hij ook deed.

We hielden van hem.
We bewonderden hem.
Maar vooral missen we hem, ook al blijven we de herinnering aan hem meedragen in ons hart.

H. Hendrix

Jean Croux

11 sep 1923-11 aug 1993

Een veelzijdig man is niet meer. Dat er een zo grote leegte blijft kan alleen verklaard worden door zijn grote werkkracht die hij steeds ten dienste stelde van de vele verenigingen waarin hij aktief was. Als vanzelfsprekend nam hij steeds het secretariaatswerk op zijn schouders.

Als voorbeeld kan ik best de wandelclub Rust Roest aanhalen, door zijn inzet werd deze gesticht in 1970 en groeide uit tot een van Limburgs meest gewaardeerde wandelclubs.

Op gevaar af een en ander te vergeten noem ik enkele verenigingen waar Jean het beste van zich zelve gaf: De duivenbond "Olijftak", De Limburgse fondclub, De Carnavalsvereniging "Het Heilig Wammes", De Vereniging voor Vreemdelingenverkeer en de filatelistenvereniging De Malpos.

Jean, het was prettig met U samen te werken. Wij zullen U missen.

Paul Creten.

Het oude ambt Sint-Elooi hield stand tot in de jaren '60.

De oudste vereniging van Maaseik was het ambt of de gilde van St.-Elooi. In Maaseik groepeerde St-Elooi vroeger de landbouwers en de smeden... In latere jaren richtte St-Elooi zich tot alle middenstanders. Het patroonsfeest werd gevierd op 1 december. St.-Elooi bestond al tijdens het Ancien Régime (dat is vóór de Franse Revolutie). Maaseik telde toen 6 ambten of gilden. Enerzijds waren ze sterk godsdienstig maar anderzijds kwamen ze krachtig op voor de economische en maatschappelijke belangen van de aangesloten leden.

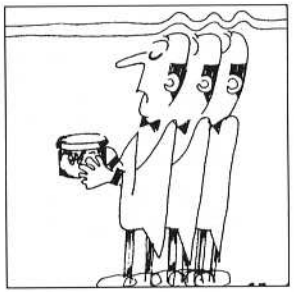
Omdat de landbouw vroeger in de plaatselijke economie de belangrijkste plaats innam is het best te begrijpen dat het ambt St.-Elooi van zeer grote betekenis was. In de letterlijke zin was een ambt vroeger een vereniging van burgers van een stad die hetzelfde beroep of bedrijf uitoefenden en daarin konden opklimmen tot de hoogste trap nl. de 'meester'. Het bedrijf (in dit geval de landbouw) moest volgens bepaalde vaste regels beoefend worden en zij die zich hier niet aan hielden werden uitgesloten met alle kwalijke gevolgen vandien.... Vooral de verkoop van de landbouwprodukten op de markt was aan strenge bepalingen onderworpen.

St.-Elooi, zoals wij het nog gekend hebben, was slechts een afspiegeling van het vroegere ambt. In 1963 toen va Trines voorzitter was, was Bartholomeus Poukens (zeg maar Meeüs) de grote animator. Onder zijn impuls werden bloeiende handelsbeurzen georganiseerd.... maar ook de Sinterklaas- en St-Jozefsmarkt, de wekelijkse woensdagmarkt en de Sinterklaasfeesten droegen de stempel van St.-Elooi. Velen herinneren zich nog hoe Poukens en Co de Goede Sint per helikopter lieten aankomen op het voetbalveld van Maaseik F.C. St.-Elooi was in die tijd zowat de voorloper van de huidige Middenstandsvereniging.

Piet Henkens

Sint-Elooi in 1963. Zittend van links naar rechts: Jan Frenssen, Henri Leyen, Egied Peusens, Mathieu Segers, Mathieu Claessens, Mathieu Trines, Meeüs Poukens, Frans van Helden, Paul Neel.
Tweede rij van links naar rechts: Leon Daniëls, Albert Cox, Mathieu Peters, Jos Poukens, Pierre Wolfs, René Corstjens, Jan Corstjens, Jaak Corstjens, Charles Strijckers, Louis Neel.
De derde en laatste rij van links naar rechts: Pierre Purnot, André Vankevelaer, Henri Purnot, René Poukens, René Voets, Theo Smits, Winand Purnot, Tony Matiënko, Theo Teuwen, Jan Leyen, Lambert Denis, Pierre Leyen, Leon Poukens, Jaak Brauns, Guillaume Rutten, François Telen, Theo Raedschelders, Mathieu Leunissen. (Foto: Piet Henkens).

De Maaseikenaar feliciteert....

.... de Mezeiker Vastelaovesvereiniging Het Heilig Wammes dat op 14 november haar 4x 11-jarig bestaan vierde met een flinke receptie en een zeer originele karnavaleske kroegentocht. Een prachtig kijkboek van deze jubilerende vereniging werd op de openingszitting van 11 november aan het publiek gepresenteerd.

Van l. naar r.: Grootridder Freddy Corstjens, Burgemeester G. Vermassen, Vorst Wiel Janssens, Jeugdprins Tim I, Erevorst Tony Van Wijck, Prins René III. (Foto P. Henkens)

... de diamanten klarinetspeler bij de Kon. Harmonie Concordia, nl. de klarinettist Theo Vandebosch, die thans 60 jaar lang trouw spelend lid is. Hij werd op 22 oktober gehuldigd in de zaal Van Eyck door het Concordia-bestuur en door de Limburgse Muziekfederatie. De voorzitter van deze Federatie, de Heer André Corthouts spelde de laureaat het gouden ereteken met palmen op de borst. Bij deze gelegenheid presenteerde de laureaat een boek waarin hij zijn belevenissen als lid van de Concordia vertelt vanaf 1933 tot 1993;

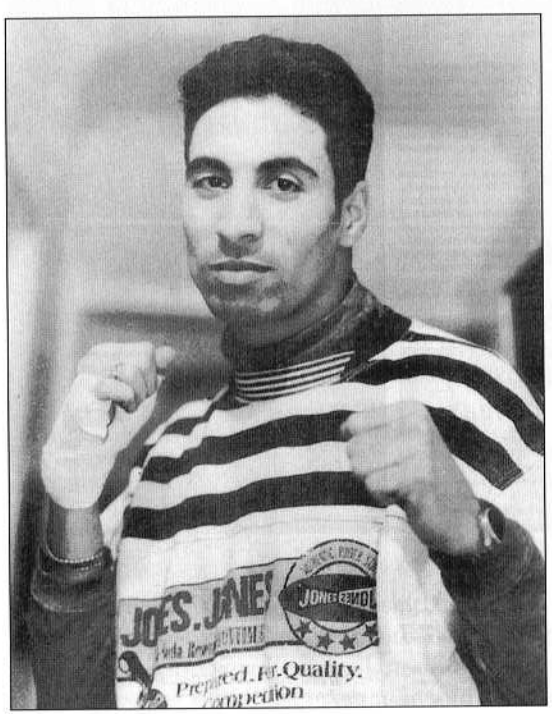
Van l. naar r.: Schepen Theo Boonen, Schepen Louis Haesevoets, Harmonievoorzitter Henri Verlaak, Diamanten-jubilaris Theo Vandebosch, Voorzitter Federatie André Corthouts, Schepen Dirk Verlaak, Schepen Baer Houben (foto: P. Henkens)

.....de Koninklijke Harmonie, die op 22 oktober haar 110-jarig bestaan vierde tijdens een academische zitting, gevolgd door een grandioze receptie in haar eigen zaal Van Eyck;

... de Maaseiker hofkapel "De Knapkookbloeëzers", die op 27 november hun zilveren jubileum vierden. Tijdens een grootse receptie in de zaal van het Kon. Atheneum werden de gebroeders Baer, Jaak en Jos Schulpen voor hun 25-jarige inzet gedecoreerd en in de bloemen gezet.

De Zilveren Knapkookbloeëzers met de pioniers Baer, Jaak en Jos Schulpen, die al 25 jaar (van bij de oprichting) paraat zijn (foto: P. Henkens)

... de 22-jarige Marokkaanse Maaseikenaar Mohammed Ouali, die op 27 november in de Hongaarse hoofdstad Boedapest wereldkampioen kickboksen werd.

Wereldkampioen Mohammed Ouali (foto: Belang van Limburg)

... de Heer Michel Rutten KMO-ambtenaar van Maaseik, die van het N.C.M.V. Maaseik de onderscheiding 'Laureaat Bronzen Eikel' ontving voor zijn inzet voor de Maaseiker Middenstand.

van l. naar r.: Peter De Bruyn (voorzitter NCMV-Maaseik), Eddy Gerrits (ondervoorzitter NCMV-Limburg), Michel Rutten (K.M.O.-ambtenaar Maaseik en eerste laureaat Bronzen Eikel), Felix Van Heukelom (algemeen directeur NCMV-Limburg), Jaak Smeets (ere-voorzitter Middenstand Maaseik).

... dr Marc Hanson (winnaar van de Veldekeprijs 1992), die op donderdag 15 december 1993 op het Provinciehuis te Hasselt van de Bestendige Deputatie de "Provinciale Cultuuronderscheiding 1993" ontving in de discipline Taal en Letterkunde o.m. voor zijn studie over de geschiedenis van het onderwijs in Limburg.

Tony Van Wijck

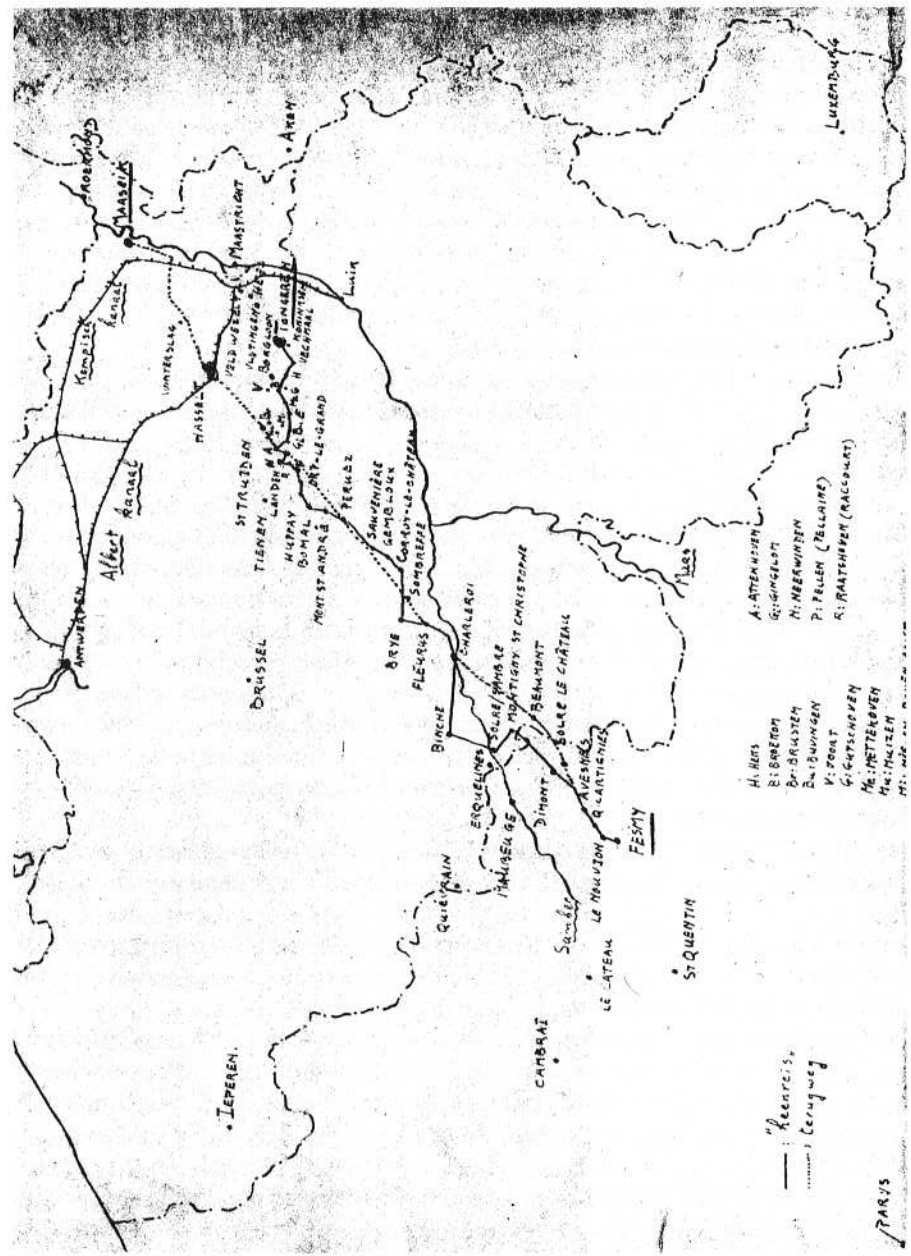
Het Oorlogs-dagboek mei 1940

vervolg 3

N.V.D.R. Op uitdrukkelijk verzoek van de auteur werd de door hem in 1940 gebruikte spelling (een moderne Te Vries en Te Winkel) gehandhaafd. Ook de stijl en zinsconstructies werden niet gewijzigd.

Dinsdag 14 mei 1940: 5e oorlogsdag

Vóór het dorpskerkje van Brye vinden we een Frans sergeant die zijn mannen verloren heeft en hier doelloos rondzwerft. Dadelijk hebben we vriendschap gesloten; hij zal ons een kop lekkere koffie bezorgen. In een gebouw, iets lijk een grote gendarmerie, maar die onbewoond lijkt, vinden we een oude deftige dame en een nog deftiger heer met hun nog veel deftiger zoon. We kunnen in een achterkeuken ons toilet maken en zingen verlicht; we hebben een vriend gevonden, het gevecht is ver en de warme koffie in het zicht.....
Plots schiet de deftige oude dame uit: het is ongehoord, het is gruwelijk onbetamelijk zo te zingen terwijl anderen zo'n ellende lijden....maar zij heeft geen kapotte voetjes, haar maagje is gezond en stuka's kent ze niet; de fransman treedt verdedigend en bemiddelend op; hij vindt het uitstekend dat we het moreel hoog houden, men moet niet vertellen dat er zulke zware verliezen geleden worden....;het treft lijk een donderslag nu ik het onder woorden hoor, ofschoon mijn gedachten er reeds de hele tijd mee bezig waren. Kop op! Hart hoog! Dat is een vriend van ons! -De jongeman, een geneesheer, meent dat we de Fransen niet nodig hebben; alle Belgen moeten naar Ieperen, daar zullen we een nieuw Belgisch leger vormen.....;
maar hoe raken we daar? "de vos propres moyens".... dus wij te voet en hij .... per auto; ja, ja, wij gaan mee naar Ieperen....
De koffie smaakt overheerlijk; Désiree laat zich behaaglijk het hooi uit haar haar plukken.
De soldaat toont ons de weg naar Fleurus. Na lang dralen zullen we de hoofdweg houden; de ouwe vindt het te gevaarlijk en kiest de Heirbaan. We nemen ook een roerend afscheid van onze nieuwe vriend.
Opgewekt stappen we voort met in ons hart het zoet gevoel van naastenliefde en de verlichting van het blok dat werd afgeschud.
Er stopt een melkauto; "Hij" zit, er in; Désiree mag voor bij hem, wij vliegen

achter op de melkkannen; er ligt nog een persoontje op met kapot om en pantoffels aan, hij trekt ook naar Ieperen.
In een suizend vaartje bereiken we het station van Fleurus en horen nog net het langgerekt geloei van het "fin d'alerte". Met onze sergeant wandelen we tussen hout, stenen en glas het stadje binnen.
We schuilen en de vent in kapot scheldt heel het stelletje Belgische officieren uit voor "des fils à papa" - deze pessimist spelen we haastig kwijt. We kopen iets fijns in een pasteibakkerij en nog iets fijners in een volgende; al maar door blijven we treuzelen want het afscheid valt nu dubbel zwaar; Désiree wordt 'marraine de guerre' gebombardeerd, het kind is er danig van onder de indruk; ten slotte de plechtige belofte Hem te schrijven, shake hands.... en nu de trem..... trem, trem, trem....; maar eerst nog wat wandelen want het begin van de lijn ligt omgewoeld.
Jos zal fietsen tot Charleroi, waar we elkaar zullen weervinden. We zijn "des rappelés" en reizen dus gratis; wat de meisjes waren weet ik niet maar ze spelen het ook klaar kosteloos te reizen.
Zalig half uurtje: vliegmachines boven je en toch niet in de sloot kruipen, vooruit vliegen zonder die beblaarde, stijve, verschrompelde, doorkerfde voeten te moeten voortsleuren; ik voel me zelfs zó zalig dat ik de gedachte opper maar stilletjes in Charleroi te blijven, maar dan schelden Jan en Noël me met de vurigheid van echte patriotten fanatiek de huid vol.
We landen midden in het Paradijs, niettegenstaande er juist alarm geblazen wordt; dit blijkt trouwens spoedig een chronisch verschijnsel te zijn.Het krantenhuisje is onbewoond en ik neem daarom zelf een frontblaadje: de Duitsers worden nog steeds aan het Albertkanaal, met de moed der wanhoop, tegengehouden....; ik herinner me nu ook heel duidelijk dat voor enige dagen soldaten uit een auto ons toeriepen: "Ils reculent", ze bedoelden natuurlijk de Duitsers.....
De cafés zijn op het ogenblik gesloten, biezondere maatregelen; het is geen tijd om "geestelijk verheugd" te zijn, uitrusten kan men elders en dorst lijdt men niet.....
In een restaurantje waar veel belgische officiertjes en ook wel franse soldaten - die blijkbaar meer respekt inboezemen- rondhangen, nemen we een vettig middagmaaltje en vangen daarna een uiltje.
Bij het openen van de herbergen slaan we hier ons kwartier op; na twee geuzen wandelt Désiree in de wijngaard des Heren en zaagt en zevert tot ik weer opnieuw wegdommel; Jos houdt ondertussen zijn dagboek bij en Emma heeft haar fiets, die een echte plaag geworden is, aan de zorgen van wildvreemde lui toevertrouwd.
Een overgeweldige volkstoeloop: mannen met bolhoeden en stijve manchetten hebben "spionnen" aangehouden; een vlaamse mijnwerker die mee op zwier was ontsnapt aan hun greep; als ik hem vraag hoe het weer er uit ziet is zijn "g" van "goed" van het zuiverste Vlaams en als ik hem vraag "sprechen Sie Deutsch" knikt hij neen....., dus?....

In de machtige banken neemt men mijn guldens niet aan; ze waren bestemd voor een schoolreis door Nederland, voor onbepaalde datum uitgesteld; koortsachtig lopen gejaagde mensen de marmeren trappen naar de kelders op en af. Met Désiree verken ik het station; na veel inlichtingen ingewonnen te hebben weten we.... niets en keren over de mooie Samberbrug terug.
We besluiten ons aan te melden op de kazerne; daar kunnen ze dan vrijelijk over ons beschikken. De kazerne is groot, het personeel klein en de "papieren" weg...; we moeten ons, na grondige studie van onze eenzelvigheidskaart, naar Binche begeven ofwel naar Quiévrain, er is keus...., daar verzamelen zich alle 16-35-ers.
Onze rokers valt het geweldig zwaar, het laatste stompje wordt zorgvuldig ontrold en herrold; soms komt er wel eens een stompje van elders bij....
We gaan tot slot van het festijn nog een ijsroompje likken: de fijnste en des`noods de duurste want het is misschien de laatste....
We hebben plezier voor tien...., geen vlieg wil ons kwaad, we zitten, we rusten, we eten, we snoepen....; de mensen benijden ons en ze geloven me niet als ik met handen en voeten beweer dat ze hier in de hemel wonen.
De lucht hangt vol sireengehuil - het schijnt dat er zo'n puike schuilkelder onder het dure, marmeren stadhuis steekt en daarom maar eens een kijkje er in nemen; bij het eerstvolgend alarm worden we met de mensenstroom mee naar binnen gestuwd. We wandelen door de machtige gangen: bomvrij, gasvrij, elektrisch verlicht, centrale verwarming, luchtventilatie, enz.enz.; we vlijen ons neer en we... slapen.
Bij het ontwaken doet een nieuwe alarmperiode haar intrede; we moeten dus blijven en opnieuwe slapen we in...
Eindelijk raken we er uit. Vlak aan de uitgang is er een tram naar Binche; dus naar Binche....; de eerste zit volgestompt; dan de volgende: zit overvol; op de derde doen we een stormaanval: we hangen er aan, er in, er op, er achter; vooral Jos heeft een duivels genoegen buiten de tram te hangen en staat volgaarne minder gevaarlijke plaatsen aan andere luitjes af.
Binche zit vol van ons slag; we bekommeren ons reeds over het lot van de meisjes en zijn al in gedachten aan het afscheid nemen.
We melden ons bij de rijkswacht met volle moed, vurig lijk een soldaat in het hete van de strijd.....; men weet geen raad met ons, geen bericht, geen bevel; we moeten naar Ieperen, "de nos propres moyens"; ze willen ons niet.....; het brandt onder mijn jas en in mijn handen; ik zou die gendarmen die daar zo lui tegen de muur hangen en hun sloren van wijven die de vliegmachines zitten tellen een flink pak ransel willen geven...., maar och arm, ze hebben nog geen vliegtuigen gezien.
We trekken niet verder; even buiten Binche vinden we een restaurantje en in het warme schuurtje mogen we overnachten - alle komfort: hooi op de grond en een pomp in de hoek. Boterhammen en koffie kunnen we er aan

een schappelijk prijske krijgen. Emma mag telkens haar beursje boven halen; we hebben onze weinige duitjes bij haar preke gevoegd; Jan is groot genoeg om het zijne zelf te bewaren
En nu onze voeten.....; Désiree, de sukkel, is te afgetobd (en ook wel een heel klein beetje te lui) om haar beentjes te roeren, te stijfjes zich te buigen en een beetje te gemakkelijk haar lieve voetjes behoorlijk te verzorgen; ik kan het niet over me heen laten gaan zo'n schattige voetjes te veronachtzamen en ik offer me dadelijk honderd procentig op: gewas, geschuur, gekrap, geveeg, gedroog alsof er mijn zaligheid van afhing; tenslotte gewaardigt ze zich nog een paar van mijn simpele kousjes, die ik haar in alle nederigheid durf aanbieden, te aanvaarden..... Na dit "vies" werkje, mijn voeten.

Woensdag 15 mei 1940: 6e Oorlogsdag
We slapen lekker en in de dauwende morgen doe ik een ochtendwandelingetje; kwestie van gezond en fit te blijven....
Op de gendarmerie van gisteren zijn er juist "parachutisten" toegekomen, misschien schieten onze rijkswachters nu wel wakker. Ik koop vijgen en trap terug.
Langs de radio vernemen we dat Nederland er het bijltje bij heeft neergelegd; niets kan afbreuk doen aan ons goed humeur. We zullen de autorail nemen naar de Franse grens; iemand uit het Luikse beweert dat we niet door mogen zonder bewijs van "refugie", dat had men in Tongeren ons ook wel kunnen meegeven....; ook meent die vent dat het vol spionnen hangt en ..... dat de Vlamingen verraders zijn; die heeft genoeg gezegd.
Emma en Jos zoeken "munitie" en enkele minuten later drinken we rooie wijn en stoppen we ons vol chokolade; de brave mensen beladen ons lijk muilezels en als het mazoetje er is kunnen we er tegen.
In Sol-sur-Sambre wil-ie niet meer verder; afstappen. We tippelen tot Erquelines; een trein loopt binnen, vliegtuigen duiken op, bommen vallen, we kruipen in elkaar langs een muur naast het station met zijn vervloekte trein.
We kuieren het dorp in en kopen bisschuiten omdat er voor brood reeds bonnetjes nodig zijn; aan die bonnetjes daar kunnen ze ons op het gemeentehuis wel aan helpen. Aan bedoelde gemeetehuis wappert een grote Belgische driekleur, van het geacht gemeentebestuur is er geen luis te bespeuren; we draaien eens naar lust alarm en op het kerkhof er naast knauwen we ons bisschuiten op; vliegtuigen....., we rollen de rooie dekens aastig bij elkaar,
duizend angsten voor mijn lekker besmeerde bisschuitjes....; laag vliegen ze over; die verrekte vlag....; een zware slag, een wolk rook en roet en een hagel stof regent neer; de laatste bisschuit is juist in de "schuilkelder" verdwenen.... In de straat waar we net vandaan komen ligt een huis plat en eentje hangt door elkaar; we kopen er suiker aan een civiel prijsje, het brandt er...
Vooruit, het deugt hier niet meer.

We nadere de franse grens langs de grote baan; te Montigny St.-Christophe verzielen we tussen een eindeloze opstopping van voertuigen: de grens is gesloten; langs een smal baantje, dat vrijgehouden is, stormen franse reserves ons land binnen.
In een versterkte hoeve vinden we water en in de tuin een geschikt nachtverblijf. Nauwelijks geïnstaleerd rukt een nieuwe golf vliegtuigen aan; machinegeweren pruttelen, bommen kraken, gekerm, gehuil; we liggen langs een dikke muur en Jos hangt met zijn neus boven een grote hoop faecaliën; Emma komt benauwd voor de tralies van een kelder uitpiepen.
We spelen kaart, wassen onze voeten en de streek is zo schilderachtig en zalig kalm dat ik me een ogenblik op kamping waan.
We luisteren naar een verhaaltje van een moeder die met haar kinderen, twaalf maar, neergeknetterd werd door de vliegtuigen en naar het klassieke sprookje van de spionnen die hier rondlopen. We zingen een stukje; Waalse wijven schreeuwen dat we schreien moeten.
Tegen de avond wordt Frankrijk voor ons open gesteld; door veldwegeltjes kruipen we in de nacht de grens over. Vliegtuigen ronken, zoeklichten flitsen, de maan schijnt helder, sigaretten moeten gedoofd, regelmatig stopt de machtige kolonne en liggen we onder een haag, huizen laaien hoog op. Voetgangers en voertuigen worden gescheiden, ieder wordt zijn weg aangewezen; de orde schijnt terug te keren.
Soldaten patroeljeren tussen de kolonnes en pikken er hier en daar een verdacht individu uit; we schijnen hun argwaan te wekken; onder duizend verontschuldigingen worden onze eenzelvigheidskaarten nagepluisd; de "Orpheus in de Dessa" van Jan wordt zorgvuldig nageslagen en zelfs voor Duits gehouden; opnieuw duizend verontschuldigingen om mijn boekentas wordt omgewoeld; de suiker schijnt hen wel onschuldig en mijn hemd betrouwbaar; "mille fois pardon" maar we begrijpen wel dat ze hun plicht moeten doen - Noël zet zich naast de weg en alle "verdachte" papieren vliegen de sloot in.....
Na lang strompelen, zonder begrip van tijd, afstand of richting besluiten we ons ergens neer te vlijen; we kruipen een wei in en zoeken een plek door haag of bomen gekamoefleerd; we ontdekken een kuil, Jos waagt zich het eerste er in en voor hij iets merkt steekt hij tot aan het middel in het water - de wei is nat, de lucht is koud, het is vriesweer - ik slaap zonder deken, met een zomerbroekje om het lijf.
Wordt vervolgd.

Jos Stryckers

Wist ge...

... dat er nog enkele exemplaren van "De Kleine Mezeiker Grammaer" te verkrijgen zijn. De prijs is 400 fr. (+ 35 fr. verzendingskosten) en is te bekomen bij de Heer Mathieu Dirkx, Verlengde Javanastraat 95, Maaseik (tel. 089-567449). Een eerlijke aanrader voor geïnteresseerden, een "must" voor elke "richtige" Maaseikenaar!!!

... een nieuwe druk verschenen is van het "Repertorium 1970-1989 van De Maaseikenaar", waarin alles terug te vinden is wat in de eerste 20 jaren verschenen is in "De Maaseikenaar". Dit Repertorium is te verkrijgen door storting van de spotprijs van 150 fr. (+ 35 fr. verzendingskosten) op banknummer 001-0678921-94 t.n.v. De Maaseikenaar, Maaseik, met vermelding "Repertorium".

Redactie

Harry Beenders
Theo Beenders
Jaak Bergers
Martin Boonen
John Golsteyn
Herman Hendrix
Erik Martens
Gerard Segers
Jackie Vancleef
Tony Van Wijck
Jacqueline Wolfs-Godermans

Medewerkers

Paul Creten
Marcel Hendrickx
Piet Henkens
Dany Higgins-Evers
Gilbert Mersch
Jan Poukens
Jos Stryckers

Abonnementen (of geschenkabonnementen) steeds verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 t.n.v. 'De Maaseikenaar', Verloren Kost 86, 3680 Maaseik, met vermelding: abonnement of geschenkabonnement voor... (naam + volledig adres), of zie bijliggende wenskaart.

Benelux: 400,- fr. Overige landen: 500,- fr.

NB: Een steunabonnement kan vanaf 1000.- fr.

Ieder auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurd artikel.

Geen uittreksel, afdruk of overname uit 'De Maaseikenaar' mag geschieden zonder bronvermelding.

Teksten voor volgende editie vóór 1 maart 1994 aan T. Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, B-3680 MAASEIK

Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid John Golsteyn, Verloren Kost 86, B-3680 Maaseik.
Tel. 089-565758.

Dank voor uw medewerking.

Verantwoordelijke uitgever:
Tony Van Wyck, Maastrichtersteenweg 11 - 3680 Maaseik - Druk Tonnaer Kelpen (NL)